Ἀριθ. 254 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Ε'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου καὶ κάστου ἔτους κατ' ἔτος ἐτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. | 9 Νοεμβρίου 1880

Σφραγὶς τοῦ
ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἀνωτέρω σφραγῖδος ἐκοινοποιήθη ἡμῖν παρὰ τοῦ Σ. ἀρχιμανδρίτου Διονυσίου Βερσῆ, ἀνῆκε δ' αὕτη εἰς τὸν συγγενῆ αὐτοῦ, τὸν ἀείμνηστον Ἄνθιμον Γαζῆν, ἕνα τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ἰδιαιτέρα πατρὶς τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ ἦν ἡ θεσσαλικὴ Μαγνησία. Σ. τ. Δ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίκις Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ ***]

Συνέχεια· ἴδε σελ. 698.

Η ΓΕΦΥΡΑ

Διὰ νὰ ἴδῃ τις τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πλευστὴν γέφυραν, ἥτις ἔχει μῆκος ἑνὸς τετάρτου μιλίου περίπου, καὶ συζευγνύει τὸν Γαλατᾶν ἀπὸ τῆς μάλιστα προεξεχούσης αὐτοῦ ἄκρας πρὸς τὴν ἀντίθετον ὄχθην τοῦ Κερατίου κόλπου καταντικρὺ τοῦ μεγάλου τζαμίου τῆς Βαλιδὲ Σουλτάνας (Γενὶ — Τζαμί). Καὶ αἱ δύο ὄχθαι εἶνε γῆ εὐρωπαϊκή· καὶ ὅμως δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ γέφυρα αὕτη τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος συνενώνει τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Ἀσίαν, διότι ἐν τῇ Σταμπούλ ἐκτὸς τῆς γῆς οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει εὐρωπαϊκόν, ἀσιατικὸν δὲ χρῶμα καὶ χαρακτῆρα ἔχουσι καὶ τὰ ὀλίγα χριστιανικὰ προάστεια, ἅτινα τὴν περιστέφουσι. Τὸ Χρυσοῦν Κέρας ἢ ὁ Κεράτιος Κόλπος, ὅστις ἔχει ὄψιν ποταμοῦ, διαχωρίζει ὡς ὠκεανὸς δύο κόσμους ἀπ' ἀλλήλων. Αἱ περὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ συμβαινόντων εἰδήσεις, αἵτινες κυκλοφοροῦνται ἐν Γαλατᾷ καὶ Σταυροδρομίῳ ζωηραί, καθαραί, λεπτομερεῖς, σχολιασμέναι, δὲν φθάνουσιν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην εἰμὴ ἠκρωτηριασμέναι καὶ συγκεχυμέναι, ὡς τις μακρόθεν φθάνουσα ἠχώ· ἡ δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν Δύσιν προσώπων καὶ πραγμάτων, ἔστω καὶ τῶν μεγίστων, φήμη σταματᾷ ἐνώπιον τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὕδατος, ὡς ἐνώπιον προπυργίου ἀνυπερβλήτου· καὶ διὰ τῆς γεφύρας ταύτης, ἐφ' ἧς διαβαίνουσι καθ' ἑκάστην δεκακισμύρια πρόσωπα, διέρχεται κατὰ δεκαετίαν μία ἰδέα.

Ἐκεῖ ἱστάμενος βλέπεις παρελαύνουσαν ἐνώπιόν σου ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐντὸς μιᾶς ὥρας. Δύω ἀνθρώπινα ῥεύματα συναντῶνται καὶ συγχέονται ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, παριστῶντα θέαμα, οὗτινος βεβαίως ὠχραὶ μόνον εἰκόνες εἶνε αἱ ἀγοραὶ τῶν Ἰνδιῶν, αἱ πανηγύρεις τοῦ Νίτνι Νοργορὸδ, καὶ αἱ ἑορταὶ τοῦ Πεκίνου.

Ὅπως ἴδῃς τι, πρέπει νὰ προσηλωθῇς εἰς μικρόν τι διάστημα τῆς γεφύρας, καὶ νὰ βλέπῃς μόνον ἐκεῖ. Ἐὰν στρέφῃς τῇδε κακεῖσε ἀορίστως τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ θέα ἀποθαμβοῦται καὶ ἡ κεφαλή σου ζαλίζεται. Τὸ πλῆθος διαβαίνει κατὰ μεγάλα κύματα, ὧν ἕκαστον παρουσιάζει μυρία χρώματα, ἕκαστον δ' ἀνθρώπων σύμπλεγμα ἀντιπροσωπεύει καὶ ἓν σύμπλεγμα λαῶν. Ἂς φανταστῇ τις οἱονδήποτε ἄθροισμα τύπων, ἐνδυμασιῶν καὶ τάξεων κοινωνικῶν, καὶ τὸ πλέον παράδοξον· οὐδέποτε θὰ κατορθώσῃ νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς μυθώδους συγχύσεως, ἥτις παρουσιάζεται ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐκείνης ἐντὸς εἴκοσι βημάτων καὶ ἐν διαστήματι δέκα λεπτῶν. Ὄπισθεν ὁμίλου ἀχθοφόρων τούρκων, κυρτῶν ὑπὸ βάρη ὑπέρογκα, προχωρεῖ φορεῖον ψηφοθετημένον μὲ κόχλους καὶ ἐλέφαντα, ὅθεν προκύπτει ὀλίγον ἡ κεφαλὴ κυρίας ἀρμενίας· ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ εἷς βεδουΐνος τυλιγμένος εἰς μανδύαν λευκόν, καὶ εἷς γέρων τοῦρκος μὲ σαρίκιον ἐκ πανίου βαμβακεροῦ καὶ μὲ καφτάνιον γαλάζιον, παρὰ τοῦτον δ' ἐλαύνει ἔφιππος νεανίας ἕλλην ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ διερμηνέως του μὲ κεντημένον ζουαβικόν, καὶ δερβίσης μὲ μεγάλην κωνοειδῆ κίδαριν, καὶ χιτῶνα ἐκ τριχῶν καμήλου, ὅστις παραμερίζει, ὅπως ἀφήσῃ ἐλευθέραν διάβασιν εἰς τὸ ὄχημα εὐρωπαίου πρεσβευτοῦ, οὗτινος προηγεῖται πρόδρομος, φέρων χρυσᾶ σειρήτια εἰς τὴν στολήν του. Ταῦτα δὲ πάντα δὲν βλέπονται, ἀλλὰ διαβλέπονται μόνον. Πρὶν δὲ στραφῇς πρὸς τὰ ὀπίσω, εὑρίσκεσαι ἐν μέσῳ ὁμίλου περσῶν, μὲ τὰς πυραμιοειδεῖς κιδάρεις τοῦ Ἀσραχὰν, μεθ' οὓς διαβάντας βλέπεις ἐνώπιόν σου ἑβραῖον ἐνσεσαγμένον εἰς τὸ ἀρχαῖόν του κίτρινον φόρεμα, ἀνοικτὸν ἑκατέρωθεν· γύφτισσαν ἀσκεπῆ καὶ ἀκτένιστον φέρουσαν νήπιον ἐντὸς σάκκου κρεμαμένου εἰς τὴν ῥάχιν της· ἱερέα καθολικὸν μὲ τὴν ῥάβδον καὶ τὸ προσευχητάριον· ἐν ᾧ διὰ μέσου πλήθους ἀδιακρίτου ἑλλήνων, τούρκων καὶ ἀρμενίων προχωρεῖ ἀνακρά-

ζων :-Τόπον !-παχὺς εὐνοῦχος ἔριππος, προηγούμενος ἁμάξης τουρκικῆς, ζωγραφισμένης μὲ ἄνθη καὶ πτηνά, φερούσης ἐντὸς τὰς γυναῖκας τουρκικοῦ χαρεμίου, ἐνδεδυμένας ἰώδη καὶ πράσινα μὲ μεγάλας λευκὰς καλύπτρας· ὄπισθεν δ' ἐπακολουθεῖ ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους, ἀνήκουσα εἰς νοσοκομεῖόν τι τοῦ Σταυροδρομίου, παρακολουθουμένη ὑπὸ δούλου ἀφρικανοῦ κρατοῦντος πίθηκον, καὶ ὑπὸ ἱστοριολόγου, φέροντος στολὴν νεκρομάντεως. Καὶ, τοῦθ' ὅπερ εἶνε φυσικὸν μὲν, ἀλλὰ φαίνεται παράδοξον εἰς τὸν νέηλυν, ὅλοι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ τόσον διάφοροι, συναντῶνται καὶ διαβαίνουσι, χωρὶς νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους, ὅπως τὰ πλήθη τοῦ Λονδίνου. Κανεὶς δὲν σταματᾷ, ὅλοι τρέχουσι κατεσπευσμένως, καὶ μεταξὺ ἑκατὸν προσώπων δὲν ἀπαντᾷς ἓν μόνον ὅπερ νὰ γελᾷ. Ὁ ἀλβανὸς μὲ τὴν λευκὴν φουστανέλλαν καὶ τὰ πιστόλια εἰς τὴν ζώνην διαβαίνει παρὰ τὸν τάταρον φοροῦντα ἐνδύματα ἐκ προβέας· ὁ τοῦρκος ἐποχούμενος ἐπ' ὄνου πολυτελῶς ἐπισεσαγμένου διολισθαίνει μεταξὺ δύο σειρῶν καμήλων· ὄπισθεν δὲ τοῦ δωδεκαετοῦς ὑπασπιστοῦ μικροῦ βασιλόπαιδος, καβισμένου ἐπὶ κέλητος ἀραβικοῦ, βαίνει βαρέως ταλαντευομένη ἁμαξα φορτωμένη μὲ τὰ παράδοξα ἔπιπλα καὶ σκεύη οἰκίας τουρκικῆς. Ἡ μουσουλμανὶς πεζή, ἡ δούλη κεκαλυμμένη, ἡ ἑλληνὶς μὲ τὸ ἐρυθρὸν πιλίδιον, καὶ τὴν κόμην κρεμαμένην ἐπὶ τῶν ὤμων, ἡ μελιταία κουκουλωμένη μὲ τὴν μαύρην καλύπτραν της, ἡ ἑβραία φέρουσα τὴν ἀρχαιοτάτην τῆς Ἰουδαίας στολὴν, ἡ μαύρη τυλιγμένη εἰς ποικιλόχρωμον σάλιον τοῦ Καΐρου, ἡ τραπεζουντία ἀρμενὶς, μέλαινα ὅλη καὶ κεκαλυμμένη ὡς φάσμα νεκρώσιμον, εὑρίσκονται πολλάκις εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σειρὰν, ὡς ἂν εἰ ἦλθον ἐκεῖ ἐπίτηδες καὶ ἐναμίλλως. Μωσαϊκὸν φυλῶν καὶ θρησκειῶν ποικίλον, ἀδιαλείπτως συντιθέμενον καὶ διαλυόμενον μετὰ ταχύτητος. Ἣν ἀδυνατεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ πνεῦμα. Ὡραῖον εἶνε καὶ νὰ ἔχῃ τις τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸ πάτωμα τῆς γεφύρας, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ ἄλλο τι παρὰ τοὺς πόδας. Τότε βλέπει διερχομένας ἐνώπιόν του ὅλας τὰς ὑποδέσεις τοῦ κόσμου, ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ὑποδηματίων τοῦ τελευταίου συρμοῦ τῶν Παρισίων· κίτρινα τουρκικὰ *παπούτσια*, ἐρυθρὰ ἀρμενικά, κυανᾶ ἑλληνικά, μαῦρα ἑβραϊκά· σανδάλια, καὶ μεγάλα ὑποδήματα τοῦ Τουρκεστὰν, περικνημῖδας ἀλβανικὰς, ὑποδηματία ἀνοικτὰ, *γαμβάδες* μυριοχρώμους τῶν μικρασιατῶν ἱππέων, ἐμβάδας χρυσοκεντήτους, *ἀλπαργάτας* ἱσπανικὰς, ὑποδέσεις ἐξ ὁλοσηρικοῦ, ἐκ σχοινίου, ἐκ βακῶν, ἐκ ξύλου καὶ τόσον πυκνὰς, ὥστε ἐν ᾧ βλέπει τις μίαν, διαβλέπει συγχρόνως ἄλλας ἑκατόν. Ἐὰν δὲ δὲν προσέχῃ τις καλῶς, κινδυνεύει ν' ἀνατραπῇ κατὰ πᾶν βῆμα· διότι ὁτὲ μὲν ἐπέρχονται ὑδροφόροι νωτοφοροῦντες ἀσκοὺς κολοσσιαίους ὕδατος, ὁτὲ δὲ ῥωσσὶς ἔριππος, ἄλλοτε τάγμα στρατιωτῶν αὐτοκρατορικῶν, φερόντων στολὴν ζουαβικὴν, ὅπερ νομίζεις ὅτι χωρεῖ πρὸς ἔφοδον, ἄλλοτε δὲ ἄθροισμα ἀχθοφόρων ἀρμενίων, οἵτινες φέρουσι στηριζόμενοι ἀμοιβαίως ἐπὶ τῶν ὤμων ἀλλήλων καὶ ἀνὰ δύο μακροτάτους μοχλοὺς, ἐξ ὧν κρέμανται σφαῖραι ἐμπορευμάτων ὀγκωδέσταται, καὶ ἄλλοτε πάλιν πλήθη τούρκων ὁρμῶντα πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γεφύρας, ὅπως ἐπιβῶσιν εἰς τὰ ἀτμόπλοια. Καὶ συμβαίνει τότε ἐκεῖ θόρυβος, ὀχλοβοὴ, μῖγμα φωνῶν παραδόξων, τόνων λαρυγκωδῶν, ἤχων ἀσθματικῶν, ἐπιφωνημάτων ἀκαταλήπτων, ὧν ἐκ τοῦ μέσου μόλις φθάνουσιν ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὰ ὦτα καὶ λέξεις τινὲς ἰταλικαὶ ἢ γαλλικαὶ, αἵτινες ἀποτελοῦσι σημεῖα φωτεινὰ ἐν τῷ μέσῳ βαθυτάτου σκότους. Ἀλλ' οἱ μεγαλιτέραν ἐντύπωσιν προξενοῦντες ἐν τῷ πλήθει τούτῳ εἶνε οἱ Κιρκάσιοι, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωροῦσι βραδέως ἀνὰ τρεῖς καὶ πέντε ὁμοῦ· ἄνδρες βαθυγένειοι, μὲ τρομερὰν ὄψιν, φέροντες μέγαν πίλον τριχωτὸν κατὰ τὸν τρόπον τῆς πρώην νεοπολιτικῆς φρουρᾶς, μακρὸν μέλαν *καφτάνιον*, ἐγχειρίδιον εἰς τὴν ζώνην καὶ χρυσῆν φυσεκοθήκην εἰς τὸ στῆθος· ἀληθεῖς ὄψεις λῃστῶν, ὧν ἕκαστος φαίνεται, ὅτι ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ πωλήσῃ κόρην ἢ ἀδελφὴν, καὶ ἔχει βαμμένας τὰς χεῖράς του εἰς ῥωσσικὸν αἷμα. Ἀκολούθως οἱ Σύροι φέροντες ἔνδυμα ὅπως ὁ κατὰ Βυζαντινοὺς δαλματικὸς χιτὼν καὶ τὴν κεφαλὴν τυλιγμένην μὲ μανδήλιον ἔχον χρυσᾶς γραμμάς· οἱ βούλγαροι μὲ ἐπανωφόριον χονδροειδέστατον, καὶ μὲ πίλον γουνωτόν· οἱ γεωργιανοὶ μὲ πιλίδιον ἐκ δέρματος βερνικωμένου καὶ χιτῶνα προσκολλημένον στενῶς εἰς τὸ σῶμα διὰ γύρου μεταλλικοῦ· οἱ ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, σκεπασμένοι ἀπ' ἐπάνω ἕως κάτω μὲ κεντήματα, μὲ θυσάνους καὶ μὲ κομβία στίλβοντα. Τὸ πλῆθος ἐν τούτοις καὶ ἀραιοῦται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν· ἀλλ' αἴφνης προχωροῦσιν ἄλλαι τάξεις πυκνότεραι, κυματιζόμεναι ἀπὸ καλύμματα τῆς κεφαλῆς ἐρυθρὰ καὶ λευκὰ σαρίκια, ἐκ μέσου τῶν ὁποίων ἐξέχουσι πίλοι κυλινδρικοὶ, ἀλεξήλια καὶ κτενίσματα πυραμιδώδη κυριῶν εὐρωπαίων, ἅτινα φαίνονται ὡς ἐπιπλέοντα καὶ ὠθούμενα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπὸ τοῦ μουσουλμανικοῦ χειμάῤῥου. Ἔκπληξιν προξενεῖ καὶ μόνη ἡ ποικιλία τῶν κληρικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν. Ἐδῶ λάμπει ἡ κορυφὴ καπουκίνου, ἐκεῖ πυργοῦται τὸ γιαννιτσαρικὸν σαρίκιον οὐλεμᾶ, παρέκει κυματίζει ὁ μέγας πέπλος ἀρμενίου ἱερέως. Διαβαίνουσιν ἰμάμιδες μὲ χιτῶνα λευκὸν, καλογραῖαι τοῦ τάγματος τῶν πέντε δεσποτικῶν σιγμάτων, ἱερεῖς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ φέροντες πρασίνην στολὴν, καὶ σπάθην εἰς τὸ πλευρὸν, ἀδελφοὶ δομινικανοὶ, προσκυνηταὶ ἐπιστρέψαντες ἐκ Μέκκας, φέροντες ἀπὸ τοῦ τραχήλου κρεμάμενον τέλεσμα, ἰησουῖται, δερβίσιδες—καὶ τοῦτο εἶνε ἀληθῶς παράδοξον — δερβίσιδες, οἵτινες ἐν μὲν τῷ τζαμίῳ σκληραγωγοῦσι τὸ σῶμα εἰς ἐξι-

λασμὸν τῶν ἁμαρτημάτων, διαβαίνουσι δὲ τὴν γέφυραν κρατοῦντες ἀλεξήλιον πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ τῇ συγχύσει ταύτῃ συμβαίνουσιν, ἐὰν προσέξῃ τις καλῶς, μυρία πράγματα νοστιμώτατα. Εὐνοῦχός τις βλέπει ταυρηδὸν χριστιανὸν νεανίαν κομψοπρεπῆ, ὅστις ἔῤῥιψε βλέμμα λίαν περίεργον ἐντὸς τῆς ἁμάξης τῆς κυρίας του· ἑταίρα γαλλὶς, ἐνδεδυμένη κατὰ τὰ τελευταῖα δείγματα τοῦ συρμοῦ, ἀκκίζεται βηματίζουσα πρὸς πασαδόπουλον ἀδαμαντοστόλιστον καὶ χειροκτισμένον· κυρία τῆς Σταμπούλ ὑποκρίνεται ὅτι διορθώνει τὴν καλύπτραν της, διὰ νὰ κρυφοκυττάξῃ τὴν οὐρὰν τοῦ φορέματος κυρίας Σταυροδρομίτισσας· ἀξιωματικὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἱππικοῦ ἐν μεγάλῃ στολῇ σταματᾷ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας, σφίγγει τὴν μύτιν του μὲ τὰ δύο δάκτυλα, καὶ ἐκτοξεύει εἰς τὸ κενὸν καὶ εἰς ὄντινα κολλήσῃ μίαν ἀθλιότητα ἱκανὴν νὰ προξενήσῃ φρίκην· γόης, λαβὼν παρὰ πτωχοῦ τινος κακομοίρη κερμάτιον, τελεῖ ἐπὶ τοῦ προσώπου του χειρονόμημα καβαλιστικὸν, ὅπερ θέλει τοῦ θεραπεύσῃ τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμοὺς· οἰκογένεια περιηγητῶν ἀφιχθεῖσα αὐθημερὸν ἀπεπλανήθη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐν μέσῳ τῆς τύρβης τοῦ ἀσιατικοῦ σκυλλολογίου, καὶ ἡ μὲν μήτηρ ἀναζητεῖ τὰ τέκνα της, ἅτινα κραυγάζουσι, τὸ δὲ πλῆθος βλέπει πῶς νὰ διέλθῃ δι' αὐτῶν συγκρουόμενον καὶ παραγκωνιζόμενον. Αἱ δὲ κάμηλοι, οἱ ἵπποι, τὰ φορεῖα, αἱ ἅμαξαι, οἱ βόες, οἱ δίφροι, τὰ κατὰ γῆς κυλιόμενα βαρέλλια, οἱ ἐκ τῶν πληγῶν αἱματόφυρτοι ὄνοι, οἱ σκύλλοι μὲ μαδημένας τρίχας, συναποτελοῦσι μικρὰς σειρὰς αἵτινες διαιροῦσιν ἐν τῷ μέσῳ τὰ πλήθη. Ἐνίοτε διελαύνει πασᾶς τριῶν οὐρῶν, ἐξηπλωμένος εἰς τὸ λαμπρὸν ὄχημά του, καὶ συνοδευόμενος πεζῇ ὑπὸ τοῦ τσιμπουκτσῆ του, τῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ μαύρου του, καὶ τότε χαιρετοῦν ὅλοι οἱ τοῦρκοι, ἐγγίζοντες μὲ τὴν χεῖρα τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθός των, αἱ μουσουλμάναι ἐπαίτιδες, φρικώδεις μέγαιραι, μὲ τὸ πρόσωπον σκεπασμένον καὶ τὸ στῆθος γυμνὸν, ὁρμῶσιν εἰς τὰς θυρίδας τοῦ ὀχήματος ζητοῦσαι ἐλεημοσύνην. Οἱ ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας εὐνοῦχοι διαβαίνουσιν ἀνὰ δύο, ἀνὰ τρεῖς καὶ ἀνὰ πέντε ὁμοῦ μὲ τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα· ἀναγνωρίζονται δὲ ἀπὸ τὴν μαλθακὴν εὐσαρκίαν, ἀπὸ τοὺς μακροὺς βραχίονας καὶ ἀπὸ τὰ μακρὰ μέλανα φορέματα. Τὰ ὡραῖα τουρκικὰ κοράσια, ἐνδεδυμένα ὡς ἀρσενικὰ, μὲ βρακία πράσινα καὶ ὑπενδύτας ῥοδοχρόους ἢ κιτρίνους, τρέχουν καὶ πηδοῦν μετ' εὐκινησίας αἰλούρων, παραμερίζοντα τοὺς διαβάτας ὅπως διαβῶσι μὲ τὰς πορφυροβαφεῖς μικράς των χεῖρας. Οἱ στιλβωταὶ τῶν ὑποδημάτων μετὰ τοῦ ἐπιχρύσου κιβωτίου των, οἱ μεταβατικοὶ κουρεῖς μὲ τὸ μικρὸν κάθισμα καὶ τὸ λεκανίδιον εἰς τὴν χεῖρα, οἱ ὑδροπῶλαι καὶ οἱ πωληταὶ γλυκυσμάτων διασχίζουσι τὰ πλήθη καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὠρυόμενοι ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστί. Κατὰ πᾶν βῆμα ἀναφαίνεται καὶ ἓν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα· ἀξιωματικοὶ μὲ τὸ φέσιον καὶ μὲ βρακία ἐρυθρὰ, καὶ μὲ τὸ στῆθος κατηστερισμένον ἀπὸ παράσημα· ἱπποκόμοι τοῦ σεραγίου, οἵτινες ὁμοιάζουσι μὲ στρατάρχας, χωροφύλακες μὲ ὁπλοστάσιον εἰς τὴν ζώνην· ζεϊμπέκιδες, ἢ ἐθελονταὶ, μὲ τὰ ὑπερμεγέθη βρακία ὡς ἐκ τῶν ὁποίων φαίνονται ἐκ κατατομῆς ὅπως ἡ ὀττεντοττὶς Ἀφροδίτη· οἱ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς μὲ λευκὸν λόφον πτερῶν ἐπὶ τοῦ κράνους, καὶ τὸ στῆθος κατασκέπαστον ἀπὸ χρυσᾶ σειρήτια· πολιτοφύλακες περιφερόμενοι μὲ χειροπέδας εἰς τὴν χεῖρα. Πολιτοφύλακες εἰς Κωνσταντινούπολιν! Τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν ἔλεγέ τις : ἄνθρωποι ἔχοντες τὴν ἐντολὴν νὰ περιορίσωσι τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Εἶνε δὲ παράδοξος ἡ ἀντίθεσις αὕτη τοῦ χρυσοῦ ἐκείνου καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν ῥακῶν, τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι εἶνε καταφορτωμένοι ἀπὸ τόσα ἐνδύματα, ὥστε φαίνονται κινητὰ παζάρια, καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι βαδίζουσι σχεδὸν γυμνοί. Καὶ μόνον τὸ θέαμα τῆς γυμνότητος εἶνέ τι ἀξιοθαύμαστον· διότι βλέπει τις ἐκεῖ ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιδερμίδος ἀπὸ τοῦ γαλακτώδους λευκοῦ τῆς Ἀλβανίας μέχρι τοῦ κορακοειδοῦς μέλανος τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῦ κυανωποῦ μέλανος τοῦ Δαρφούρ· στῆθη, τὰ ὁποῖα σοὶ φαίνεται, ὅτι, ἐὰν ἔκρουες, θ' ἀντήχουν ὡς ἀγγεῖα ὀρειχάλκινα, ἢ θὰ ἐθρυμματίζοντο ὡς πλάσματα ἐκ γῆς ξηρᾶς· ῥάχεις ἐλαιώδεις, πετρώδεις, ξυλώδεις καὶ δασύτριχες ὡς αἱ ῥάχεις ἀγριοχοίρων· βραχίονες κατάστικτοι μὲ ἐρυθρὰ καὶ κυανᾶ ἀραβουργῆ παριστάνοντα σχέδια κλάδων καὶ ἀνθέων, ἐπιγραφὰς τοῦ Κορανίου καὶ εἰκόνας χονδροειδεῖς πλοίων καὶ καρδιῶν διαπερασμένων ἀπὸ βέλη. Ἀλλ' εἰς μίαν πρώτην διάβασιν διὰ τῆς γεφύρας οὔτε καιρὸς οὔτε τρόπος εἶνε νὰ ἴδῃ τις ὅλας ταύτας τὰς λεπτομερείας. Ἐν ᾧ παρατηρεῖτε τὰ ἀραβουργῆ ἑνὸς βραχίονος, ὁ ὁδηγός σας σᾶς εἰδοποιεῖ, ὅτι διέβη εἰς σέρβος, εἷς μαυροβούνιος, εἷς βλάχος, εἷς κοζάκος τῆς Οὐκρανίας, εἷς κοζάκος τοῦ Τανάϊδος, εἷς αἰγύπτιος, εἷς τυνήσιος, εἷς ἡγεμὼν τῆς Ἰμερετίας. Μόλις ἔχει τις καιρὸν ἐπαρκῆ εἰς τὸ νὰ παρακολουθῇ διὰ τοῦ βλέμματος τὰ ἔθνη. Ἡ Κωνσταντινούπολις φαίνεται ὅτι εἶνε πάντοτε ὅ,τι ὑπῆρξεν, ἡ πρωτεύουσα τριῶν ἠπείρων καὶ ἡ βασίλισσα εἴκοσιν ὑποτελῶν βασιλείων. Ἀλλ' οὐδ' ἡ ἰδέα αὕτη ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ μέγεθος τοῦ θεάματος ἐκείνου, καὶ φαντάζεταί τις διασταύρωσιν μεταναστεύσεων, προελθουσῶν ἔκ τινος κατακλυσμοῦ τρισμεγίστου ἀνατρέψαντος τὴν ἀρχαίαν ἤπειρον. Ὁ ἐξησκημένος ὀφθαλμὸς διακρίνει ἀκόμη ἐν τῷ πελάγει τούτῳ τὰ πρόσωπα καὶ τὰς ἐθνικὰς στολὰς τῆς Καραμανίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Κύπρου καὶ Κρήτης, τῆς Δαμασκοῦ καὶ Ἱερουσαλὴμ, τὸν Δροῦσον, τὸν Κοῦρδον, τὸν Μαρωνίτην, τὸν Ταλεμάνον, τὸν Πομάκον, τὸν Κρο-

άτην, καὶ τὰς ἄλλας ἀναριθμήτους ποικιλίας τῶν ὁμοσπονδιῶν τῆς ἀναρχίας, αἵτινες ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Νείλου μέχρι τοῦ Ἴστρου, καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς. Ὅστις θηρεύει τὸ ὡραῖον, καὶ ὅστις θηρεύει τὸ φρικῶδες, ἐρχόμενος ἐνταῦθα εὑρίσκει ὑπερβαλλομένην καὶ τὴν πλέον τολμηράν του ἐπιθυμίαν. Ὁ Ῥαφαὴλ θὰ ἔμενεν ἐκστατικὸς, καὶ ὁ Ῥεμβράνδ θὰ ἔχωνε τὰς χεῖράς του εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Τὸ καθαρότερον κάλλος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Καυκασίων φυλῶν εὑρίσκεται ἀναμεμιγμένον μὲ ῥῖνας σιμὰς καὶ μὲ κεφαλὰς πεπιεσμένας· ἐγγύθεν σου διαβαίνουσι πρόσωπα βασιλισσῶν καὶ ὄψεις Ἐριννύων· πρόσωπα ἐψιμυθισμένα καὶ πρόσωπα παραμορφωμένα ἀπὸ τὰς ἀσθενείας καὶ ἀπὸ τὰς πληγὰς, πόδες κολοσσιαῖοι, καὶ πόδες κιρκάσσιοι ἔχοντες μῆκος χειρὸς, ἀχθοφόροι γιγάντειοι, τοῦρκοι ὑπερεύσαρκοι, καὶ μαῦροι ἰσχνοὶ ὡς σκελετοὶ, μορμολύκεια ἀνθρώπινα ἐμποιοῦντα οἶκτον καὶ φρίκην· ὅλαι αἱ παραδοξότεραι ὄψεις, δι' ὧν εἶνε δυνατὸν νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν κόσμον ὁ ἀσκητικὸς βίος, ἡ κατάχρησις τῶν ἡδονῶν, οἱ ὑπερβολικοὶ κόποι, ὁ βασιλεύων πλοῦτος καὶ ἡ λιμοκτονοῦσα ἔνδεια. Καὶ ὅμως ἡ ποικιλία τῶν ἐνδυμασιῶν εἶνε ἀσυγκρίτως θαυμασιωτέρα τῆς ποικιλίας τῶν προσώπων. Ὅστις ἔχει τὸ αἴσθημα τῶν χρωμάτων, ἐδῶ χάνει τὴν κεφαλήν του. Δὲν εὑρίσκεις οὐδὲ δύο πρόσωπα ἐνδεδυμένα ὁμοίως. Σάλια περιτυλιγμένα εἰς τὴν κεφαλὴν, ταινιώματα ἀγρίων, στέφανοι ἀπὸ ῥάκη, χιτῶνες καὶ ὑπενδύται μὲ παραλλήλους καὶ διεσταυρωμένας γραμμὰς, ὅπως ἡ ἐνδυμασία τοῦ ἀρλεκίνου, ζῶναι πλήρεις μαχαιρῶν, αἵτινες φθάνουσιν ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν μασχαλῶν, βρακία ὡς τὰ τῶν μαμελούκων, διαζώματα, γυνάκια, τήβεννοι, σινδόνια ποδήρη, φορέματα γυνωμένα μὲ δέρμα λευκῆς ἐκτίδος, ὑπενδύται ὁμοιάζοντες μὲ χρυσοῦς θώρακας, χειρίδες, ἄλλαι κολπωταὶ καὶ ἄλλαι στεναὶ, ἐνδυμασίαι μοναστικαὶ καὶ ἀνειμέναι, ἄνδρες ἐνδεδυμένοι ὡς γυναῖκες, καὶ γυναῖκες φαινόμεναι ὡς ἄνδρες, ἐπαῖται ὁμοιάζοντες μὲ πρίγκιπας, κομψότης ῥακῶν, μανία χρωμάτων, σπατάλη παρυφῶν, στολιδίων, κρεμασταρίων, ταινιῶν, κοσμημάτων θεατρικῶν ἢ παιδαριωδῶν τοιαύτη, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἀγρυπνεῖ ἐν μέσῳ ἀπεράντου φρενοκομείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκένωσαν τὰ βαλάντιά των ὅλοι οἱ παλαιοπῶλαι τοῦ κόσμου. Ὑπὲρ τὸν ὑπόκωφον δὲ μορμορυγμὸν, ὅστις ἠχεῖ ἐκ τοῦ πλήθους τούτου διακρίνονται οἱ ὀξεῖς λαρυγγισμοὶ τῶν ἑλληνοπαίδων, φορτωμένων μ' ἐφημερίδας πάσης γλώσσης· αἱ στεντόρειοι κραυγαὶ τῶν ἀχθοφόρων, ὁ ἐξηρθρωμένος γέλως τῶν τουρκισσῶν, αἱ παιδικαὶ φωναὶ τῶν εὐνούχων, οἱ παράφωνοι λαρυγγισμοὶ τῶν τυφλῶν, ψαλλόντων ἐδάφια τοῦ Κορανίου, ὁ βαθὺς ῥοῖζος τῆς γεφύρας σαλευομένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων, οἱ συριγμοὶ καὶ οἱ κωδωνίσκοι ἑκατὸν ἀτμοπλοίων, ὧν τὸν καπνὸν καταῤῥίπτει ἐκ διαλειμμάτων πυκνὸν ἐπὶ τοῦ πλήθους ὁ ἄνεμος, ὥστε ἐπί τινα λεπτὰ τὰ πάντα ἀποκρύπτονται οὐδὲ φαίνεται πλέον τίποτε. Ἡ ὡς μετημφιεσμένη αὕτη πληθὺς τῶν λαῶν ἐπιβαίνουσιν εἰς τὰ μικρὰ ἀτμόπλοια, ἅτινα ἐκπλέουσι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ τὸ Σκούταρι, τὰ χωρία τοῦ Βοσπόρου καὶ τὰ προάστεια τοῦ Κερατίου κόλπου· διαχέεται εἰς τὴν Σταμπούλ, εἰς τὰ παζάρια, εἰς τὰ τζαμία, εἰς τὰς συνοικίας τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ Βλατᾶ, καὶ αὐτὰς τὰς ἀπωτάτας τῆς Προποντίδος· εἰσβάλλει εἰς τὴν φραγκικὴν ὄχθην, δεξιόθεν μὲν πρὸς τὰ παλάτια τοῦ Σουλτάνου, ἀριστερόθεν δὲ πρὸς τὰς συνοικίας τοῦ Σταυροδρομίου, ὁπόθεν καταπίπτει ἐκ νέου εἰς τὴν γέφυραν διὰ τῶν ἀπειραρίθμων στενωπῶν, αἵτινες ἀνέρπουσι παρὰ τὰ πλευρὰ τῶν λόφων· καὶ συνδέει τοιουτοτρόπως τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην, δέκα πόλεις καὶ ἑκατὸν προάστεια εἰς δίκτυον ἐνεργειῶν, ῥαδιουργιῶν καὶ μυστηρίων, πρὸ τῶν ὁποίων μένει ἔκπληκτος ἡ φαντασία. Τὸ θέαμα νομίζει τις, ὅτι προξενεῖ φαιδρότητα· καὶ ὅμως δὲν ἔχει οὕτως τὸ πρᾶγμα. Ἀφ' οὗ παρέλθῃ τὸ πρῶτον θάμβος, τὰ χρώματα ὠχριῶσι, καὶ ὁ θεατὴς δὲν βλέπει πλέον διερχομένην ἐνώπιόν του μακρὰν συνοδίαν μετημφιεσμένων, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον παρελαύνουσαν μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν ἀθλιοτήτων, τῶν μανιῶν, καὶ τῆς ἀπείρου διαφωνίας τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν νόμων της· ἀποδημίαν εἰς ἱερὰ προσκυνήματα λαῶν ἐκπεπτωκότων καὶ φυλῶν ἐξηχρειωμένων· ἄπειρα δυστυχήματα ἔχοντα χρείαν βοηθείας, αἴσχη, ἅτινα πρέπει νὰ ἐκπλυθῶσι, ἀλύσεις αἵτινες πρέπει νὰ θραυσθῶσι· σωρὸν ὁλόκληρον φοβερῶν προβλημάτων γεγραμμένων μὲ χαρακτῆρας αἵματος, καὶ ἅτινα δὲν θέλουσιν ἐπιλυθῇ ἄλλως παρὰ μὲ χείμαῤῥον αἵματος· ἡ δ' ἄπειρος αὕτη ἀταξία εἶνε θλιβερά. Ἔπειτα τὸ αἴσθημα τῆς περιεργείας δὲν ἱκανοποιεῖται, ἀλλ' ἀποστομοῦται μᾶλλον ἐκ τῆς ἀτελευτήτου ταύτης ποικιλίας τῶν παραδόξων πραγμάτων. Ποῖαι μυστηριώδεις ἐπαναστάσεις ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν! Δὲν εἶχε παρέλθῃ ἓν τέταρτον ὥρας ἀπὸ τῆς εἰς τὴν γέφυραν ἐλεύσεώς μου, καὶ ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου τῆς γεφύρας, ἐσχεδίαζα μηχανικῶς ἀραβουργῆ ἐπὶ τεμαχίου δοκοῦ μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον, λέγων πρὸς ἐμαυτόν μεταξὺ χασμώμενος, ὅτι ὑπάρχει κατὰ μέγα μέρος ἀληθὴς ἡ περίφημος γνώμη τῆς Στάελ, ὅτι ἡ θλιβερωτέρα τῶν ἡδονῶν εἶνε ἡ περιήγησις.

ΣΤΑΜΠΟΥΛ

Ὅπως συνέλθῃς ἐκ τῆς παραζάλης ταύτης δὲν ἔχεις παρὰ ν' ἀκολουθήσῃς μίαν τῶν μυρίων στενωπῶν, ὅσαι ἀνέρπουσι πρὸς τοὺς λόφους τῆς Σταμπούλ. Ἐδῶ ἐπικρατεῖ ἄκρα ἡσυχία, καὶ ἐδῶ δύνασαι νὰ ἴδῃς ὑρ' ὅλας τὰς ὄψεις της τὴν μυστηριώδη καὶ ζηλότυπον ἐκείνην Ἀνατολὴν, ἥτις

ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος σιγμιαίως μόνον διορᾶται ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύρβης καὶ τοῦ σάλου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ βίου. Ἐδῶ τὰ πάντα εἶνε καθαρῶς ἀνατολικά. Μεθ' ἓν τέταρτον ὁδοιπορίας δὲν βλέπεις πλέον κανένα, καὶ δὲν ἀκούεις τὸν ἐλάχιστον κρότον. Ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου σου δὲν βλέπεις ἄλλο παρὰ οἰκίσκους ξυλίνους, βεβαμμένους μὲ μυρία χρώματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον πάτωμα κεῖται ἐπάνω τοῦ ἰσογείου, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τοῦ πρώτου· τὰ δὲ παράθυρα ἔχουσι πρὸ αὐτῶν εἶδός τι βήματος ἀπανταχόθεν ὑελοφράκτου, καὶ σκεπασμένου μὲ κιγκλιδώματα ξύλινα ἔχοντα στενοτάτας τρύπας, ὅπερ φαίνεται ὡς ἄλλος οἰκίσκος ἐπικρεμάμενος εἰς τὸν καθ' αὐτὸ οἶκον, καὶ παρέχει εἰς τὴν ὁδὸν χαρακτῆρα μοναδικῶς θλιβερὸν καὶ μυστηριώδη. Ἐνιαχοῦ οἱ δρόμοι εἶνε τόσον στενοὶ, ὥςε τὰ ἐξέχοντα ταῦτα μέρη τῶν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἀντιστοίχων οἰκιῶν σχεδὸν προσεγγίζουσι. Οὕτω δὲ βαδίζει τις ἐπὶ μακρότατον διάστημα, κάτωθεν τῶν ἀνθρωπίνων ἐκείνων κλωβῶν, καὶ καθ' αὐτὸ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν τουρκισσῶν, αἵτινες διέρχονται ἐκεῖ μέγα μέρος τῆς ἡμέρας, βλέπουσαι ταινίαν μόνον ἐκεῖθεν λεπτοτάτην τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλαι αἱ θύραι εἶνε κλειστάι· τὰ παράθυρα τῶν ἰσογείων κιγκλιδωτὰ, τὰ πάντα δ' ἀποπνέουσι δυσπιστίαν καὶ ζηλοτυπίαν, καὶ νομίζεις ὅτι διαβαίνεις πόλιν μοναστηρίων. Ἐκ διαλειμμάτων ἀκούεις ἔκρηξιν γέλωτος, ἐγείρων δὲ τὴν κεφαλὴν βλέπεις διά τινος τρύπας ἄκρον τι πλοκάμου ἢ ὀφθαλμόν τινα σπινθηροβόλον, ὅστις πάραυτα ἀφανίζεται. Ἀλλαχοῦ πάλιν καταφθάνεις ἐπάνω εἰς συνομιλίαν ζωηρὰν διατηρουμένην ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς ὁδοῦ εἰς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ μόλις ἀκουσθῇ τὸ βῆμά σου καὶ διακόπτεται παρευθύς. Διαβαίνων ταράττεις διὰ μίαν στιγμὴν τίς οἶδε ποῖον δίκτυον γραμμάτων καὶ ῥαδιουργιῶν. Κανένα δὲν βλέπεις, ἐν ᾧ σὲ βλέπουσιν ἀπειράριθμοι· εἶσαι μόνος, ἐν ᾧ αἰσθάνεσαι ὅτι εὑρίσκεσαι ἐν μέσῳ πλήθους ἀνθρώπων· ἐὰν ἤθελες νὰ περάσῃς ἀπαρατήρητος, πατεῖς ἐλαφρότερα, προβαίνεις σοβαρὸς, καὶ προσέχεις εἰς τὸ βλέμμα. Θύρα ἀνοιγομένη, ἢ παράθυρον κλειόμενον, σοὶ ἀποκαλύπτει αἴφνης μέγαν θόρυβον. Φαίνεται ὅτι ὁ δρόμος θ' ἀποβῇ ὑποπτος· καὶ ὅμως πᾶν ἄλλο συμβαίνει. Ἔχεις ἐνώπιόν σου ἄλσος καταπράσινον, ὅθεν προέχει λευκὸς μιναρές· τοῦρκος φορῶν στολὴν ἐρυθρὰν καταβαίνει πρὸς σέ· δούλη μαύρη ἱσταμένη ἀκλόνητος ἐνώπιον θύρας, τάπης περσικὸς κρεμάμενος ἀπὸ τὸ παράθυρον ἀρκοῦσιν εἰς τὸ νὰ συναποτελέσωσιν εἰκόνα μικρὰν πλήρη τόσης ἁρμονίας καὶ ζωῆς, ὥστε θὰ ἵστατο ἐκεῖ μίαν ὥραν παρατηρῶν αὐτήν. Ἀπὸ τοὺς ὀλίγους διαβάτας, ὅσοι διέρχονται πλησίον σου, οὐδεὶς σὲ παρατηρεῖ. Ἐνίοτε μόνον ἀκούεις κραυγήν τινα παρὰ τοὺς ὤμους σου :— Γκιαούρ! (ἄπιστε)· στρεφόμενος δὲ βλέπεις κρυπτομένην ὄπισθεν θυρίδος τὴν κεφαλὴν παιδίου. Ἄλλοτε ἀνοίγει ἡ μικρὰ θύρα ἑνός τινος τῶν οἰκίσκων τούτων· ἐπέχεις ὀλίγον ἀναμένων τὴν ἐμφάνισιν ὡραίας τινὸς τοῦ χαρεμίου, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐξέρχεται ἐκεῖθεν κυρία εὐρωπαία, μὲ πιλίδιον καὶ μὲ οὐράν, ἥτις ψιθυρίζει ἓν adieu ἢ ἓν au revoir, καὶ ἀπομακρύνεται σπεύδουσα, ἀφίνουσά σε μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Εἰς ἄλλην ὁδὸν ὅλως τουρκικὴν καὶ σιωπηλὴν, ἀκούεις αἴφνης σάλπισμα καὶ ποδοβολητὸν ἵππων : Στρέφεσαι, καὶ τί τρέχει ; Μόλις πιστεύεις τοὺς ὀφθαλμούς σου. Εἶνε λεωφορεῖον μέγα, προβαῖνον ἐπὶ δύο τροχιῶν σιδηρῶν, ἃς δὲν εἶδες, πλῆρες τούρκων καὶ φράγκων, μὲ τοὺς θυρωρούς του ἐν στολῇ καὶ μὲ τὰ χαρτάρια τοῦ τιμήματος, ὡς οἱ τροχιόδρομοι τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων. Ἡ ἔκπληξις, ἣν προξενεῖ ἡ ἐμφάνισις αὕτη εἰς ἕνα τοιοῦτον δρόμον εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ διὰ λέξεων· σοὶ φαίνεται ὡς ἀστεϊσμὸς ἢ ὡς λάθος, σοὶ ἔρχεται νὰ γελάσῃς, καὶ θεωρεῖς τὸ ὄχημα ἐκεῖνο ἔκθαμβος, ὡς νὰ μὴ εἶχες ἴδῃ ἄλλο ποτέ. Μετὰ τοῦ λεωφορείου παρελθόντος συμπαρέρχεται καὶ ἡ ζωηρὰ εἰκὼν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐπανευρίσκεσαι ἐν Ἀσίᾳ, ὡς κατὰ τὴν μεταλλαγὴν τῆς σκηνῆς ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἐκ τῶν μονήρων τούτων ἀγυιῶν ἐξέρχεσαι εἰς μικρὰς πλατείας ἀνοικτὰς, καθ' ὁλοκληρίαν δὲ σχεδὸν σκιαζομένας ὑπὸ γιγαντείας πλατάνου. Ἐντεῦθεν τῆς πλατάνου εἶνε βρύσις, ὅπου πίνουσι κάμηλοι, ἑτέρωθεν καφενεῖον, μὲ στρώματα ἐκτεταμένα πρὸ τῆς θύρας, ἐφ' ὧν κάθηται ἐξηπλωμένος τοῦρκός τις καπνίζων· παρὰ δὲ τὴν θύραν ὑπάρχει μεγάλη συκέα, ἐνηγκαλισμένη ἀπὸ κλῆμα, οὗτινος οἱ σταφυλοφόροι κλῶνες κρέμανται μέχρι τοῦ ἐδάφους, καὶ διὰ τῶν φύλλων βλέπεις ἐν ἀπόπτῳ τὸ κυανοῦν χρῶμα τῆς Προποντίδος καὶ λευκόν τι ἱστίον. Φῶς λευκότατον καὶ σιωπὴ νεκρώσιμος παρέχει εἰς ὅλους τούτους τοὺς τόπους χαρακτῆρα τόσον πολὺ ἐπίσημον καὶ μελαγχολικόν, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ τοὺς λησμονήσῃ τις, καὶ ἂν μόνον ἅπαξ τοὺς ἴδῃ. Προχωρεῖς, προχωρεῖς ὁλονὲν, ὡς προσελκυόμενος ὑπὸ τῆς κρυφίας ταύτης ἡσυχίας, ἥτις παρεισδύεται κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ψυχὴν, ὥς τις διάθεσις ὑπνηλὴ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξαφανίζεται πᾶν αἴσθημα τόπου καὶ χρόνου. Ἐκεῖ ἀπαντᾷς ἀπείρους ἐκτάσεις σκεπασμένας μὲ τὰ ἐρείπια προσφάτου πυρκαϊᾶς· κλιτύας, ὅπου εἶνε διεσκορπισμέναι φύρδην μίγδην ὀλίγαι μόνον οἰκίαι, ὧν μεταξὺ αὐξάνει τὸ χόρτον, καὶ ἀνέρπουσιν ἑλικοειδεῖς ἀτραποὶ δι' αἴγας· ὑψώματα, ὁπόθεν δύναταί τις νὰ περιλάβῃ διὰ τοῦ βλέμματος δρόμους, στενωπούς, κήπους, ἑκατοντάδας οἰκιῶν, ἀλλ' οὐδαμόθεν φαίνεται οὐδ' ἓν ἀνθρώπινον πλάσμα, οὐδ' ἓν νεοῦδριον καπνοῦ, οὐδὲ μία θύρα ἀνοικτή, ἢ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον κατοικίας καὶ ζωῆς, ὥστε νομίζεις ὅτι εὑρίσκεσαι κατάμονος ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ὅπερ καὶ ὀλίγον μόνον ἂν συλλογισθῇς καταλαμβάνεσαι ὑπὸ τρόμου. Ἀλλ' εὐ-

θὺς ὡς καταβῇς τὴν κλιτὺν ἐκείνην, καὶ φθάσῃς εἰς τὸ βάθος μιᾶς τῶν πολλῶν ἐκείνων στενωπῶν, τὰ πάντα μεταβάλλονται. Εὑρίσκεσαι παρευθὺς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλιτέρας ὁδοὺς τῆς Σταμπούλ, ἧς ἑκατέρωθεν ὑπάρχουσι μνημεῖα, εἰς ὧν τὸν ἀποθαυμασμὸν δὲν σοὶ ἀρκοῦσι πλέον οἱ ὀφθαλμοί. Βαδίζεις δ' οὕτως ἐν μέσῳ τζαμίων, κιοσκίων, μιναρέδων, ἀψίδων, βρύσεων ἐκ μαρμάρου καὶ κυάνου, καὶ μαυσωλείων σουλτανικῶν ἀπαστραπτόντων ἐξ ἀραβουργημάτων καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν χρυσῶν, τοίχων σκεπασμένων μὲ ψηφοθετήματα, ὑπὸ στεγάσματα κέδρινα καταποικιλτα, καὶ τὴν σκιὰν μεγαλοπρεπεστάτης βλαστήσεως, ἥτις ὑπερπηδᾷ τὰ τείχη τῶν περιβόλων καὶ πληροῖ τὰ πάντα εὐωδίας. Εἰς τὰς ὁδοὺς ταύτας ἀπαντῶνται κατὰ πᾶν βῆμα ὀχήματα πασάδων, ἀξιωματικοί, ὑπάλληλοι, ὑπασπισταί, εὐνοῦχοι μεγάλων οἰκιῶν, συνοδία ὑπηρετῶν καὶ παρασίτων, πηγαίνοντες καὶ ἐρχόμενοι μεταξὺ τῶν ὑπουργείων. Ἐδῶ ἀναγνωρίζει τις τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας, καὶ τὴν θαυμάζει ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεπείᾳ. Ἡ λευκότης, ἡ χάρις τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ῥυθμῶν, ὁ φλοῖσβος τῶν ὑδάτων, ἡ δροσερότης τῶν σκιῶν, καταθέλγουσι τὰς αἰσθήσεις ὥς τις ἥρεμος μουσική, καὶ πληροῦσι τὴν διάνοιαν φαιδρῶν εἰκόνων Αὗται αἱ ὁδοὶ ἄγουσι καὶ εἰς τὰς μεγάλας πλατείας, ὅπου ὑψοῦνται τὰ αὐτοκρατορικὰ τζαμία, πρὸ τῶν ὁποίων ὁ θεατὴς μένει ἔκθαμβος. Ἕκαστον τῶν τζαμίων τούτων εἶνε ὥς τις κόμβος συνέχων περὶ ἑαυτὸν πολίχνην ὅλην σχολείων, νοσοκομείων, βιβλιοθηκῶν, ἀποθηκῶν, λουτρῶν, ἅτινα σχεδὸν δὲν φαίνονται, διότι καταθλίβονται ὑπὸ τοῦ ἀπειρομεγέθους θόλου, οὗτινος συναποτελοῦσι τὸ διάδημα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἣν ἐφαντάζετό τις ὥς τινα ἁπλουστάτην, παρουσιάζει ἐξ ἐναντίας ἀπειρίαν λεπτομερειῶν, ἑλκύουσαν μυριαχόθεν τὸ βλέμμα. Θόλοι μικροὶ μολυβοσκεπεῖς, στέγαι σχημάτων παραδόξων ἀνυψούμεναι ἀλλεπαλλήλως, ἐξέχονται ἐναέριοι, πρόστοα μεγάλα, παράθυρα μετὰ κιονιδίων, ἀψῖδες ποικιλταὶ, μιναρέδες ῥαβδωτοὶ, περιεζωσμένοι μὲ μικροὺς ἐξώστας διατρήτους ἐκ κοσμημάτων, μὲ κιονόκρανα καὶ μὲ σταλακτίτας· πύλαι καὶ βρύσεις μεγαλοπρεπεῖς, αἵτινες νομίζεις ὅτι φοροῦσι παρυφὰς ἀπὸ τρίχαπτα· τοῖχοι μυριόχρωμοι καὶ χρυσόστικτοι· τὰ πάντα ποικιλτὰ, γλυπτὰ, ἐλαφρὰ, τολμηρὰ, σκιαζόμενα ἀπὸ δρῦς, κυπαρίσσους καὶ ἐλάτας, ἀφ' ὧν διέρχονται νέφη πτηνῶν, περιπλανωμένων βραδέως πέριξ τῶν θόλων καὶ πληρούντων ἁρμονίας ὅλους τοὺς μυχοὺς τῆς ἀπειρομεγέθους οἰκοδομῆς. Ἐδῶ ἀρχίζει τις νὰ αἰσθάνεται τι βαθύτερον καὶ ἰσχυρότερον παρὰ τὸ ἐκ τοῦ κάλλους αἴσθημα. Τὰ μνημεῖα ἐκεῖνα, ἅτινα εἶνε ὥς τις κολοσσιαῖα μαρμαρίνη ἐπιβεβαίωσις τάξεως ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων διαφόρου ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν καὶ ἀνετράφημεν, ἅτινα εἶνε οὕτως εἰπεῖν ὁ σκελετὸς ὁ ὀστέϊνος φυλῆς καὶ πίστεως ἐχθρικῆς, ἅτινα ἀναγγέλλουσιν εἰς ἡμᾶς διὰ γραμμῶν ὑπερηράνων καὶ ὕψους τολμηροῦ τὴν δόξαν Θεοῦ, ὅστις δὲν εἶνε ὁ ἡμέτερος, καὶ λαοῦ ὅστις ἐνέπνεε τρόμον εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἐμποιοῦσι σέβας ἀνάμικτον μὲ δυσπιστίαν καὶ τρόμον, ὅπερ νικᾷ τὴν περιέργειαν καὶ συνέχει ἡμᾶς μακρὰν ἀπ' αὐτῆς. Διὰ τῶν σκιερῶν περιβόλων διαφαίνονται ἔνδον τοῦρκοι τελοῦντες τὰς ἀπονίψεις αὐτῶν εἰς τὰς βρύσεις, ἐπαῖται ὀκλάζοντες παρὰ πόδας τῶν στηλῶν, κυρίαι κεκαλυμμέναι διερχόμεναι βραδέως ὑπὸ τὰς ἀψίδας· τὰ πάντα ἤρεμα καὶ οἷον συνεσκιασμένα ὑπὸ βαφῆς τινος θλίψεως καὶ ἡδυπαθείας, ἥτις δὲν ἐννοεῖ τις καλῶς πόθεν προέρχεται, καὶ ἐφ ἧς ἐπέχει ἡ διάνοια μελετῶσα αὐτὴν ὥς τι αἴνιγμα. Ὁ Γαλατᾶς, τὸ Σταυροδρόμιον, ὦ, πόσον μακρὰν ἀπ' ἐδῶ εὑρίσκονται! Ἐδῶ αἰσθάνεταί τις ὅτι εἶνε μόνος καὶ ἐν μέσῳ κόσμου ἄλλου καὶ χρόνων ἄλλων, ἐν τῇ Σταμπούλ Σουλεϊμὰν τοῦ Μεγάλου καὶ Βαγιαζὴτ τοῦ Β', καὶ μένει ἔκπληκτος ὅτε, ἐξελθὼν τῆς πλατείας ταύτης, καὶ ἀποβαλὼν ἐκ τῆς ὄψεως τὸ ἀπειρομέγεθος τοῦτο μνημεῖον τῆς δυνάμεως τῶν Ὀσμανλίδων, ἐπανευρίσκεται ἐν μέσῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ξυλίνης, τῆς ἐλεεινῆς, τῆς ἑτοιμορρόπου, τῆς πλήρους ῥυπαρίας καὶ ἀθλιότητος. Καθ' ὅσον δὲ προχωρεῖ τις, αἱ οἰκίαι ἀποβάλλουσι τὸν χρωματισμόν των, ἡ περιπλοκὰς τῶν περιβόλων βλάστησις ἀναπτύσσεται, αἱ δεξαμεναὶ τῶν βρύσεων ἀποβαίνουσι μᾶλλον βρυοσκεπεῖς· ἀπαντᾷ δέ τις τζαμία νάννα, μὲ τοίχους διερρηγμένους καὶ μιναρέδες ξυλίνους, περικυκλωμένα δ' ἀπὸ βάτους καὶ κνίδας· μαυσωλεῖα ἠρειπωμένα, κλίμακας συντετριμμένας, καὶ ἐκτάσεις ἀδιαβάτους ἐκ τῶν ἐρειπίων, συνοικίας παλαιωμένας καὶ ἀφάτως θλιβερὰς, ὅπου δὲν ἀκούεται ἄλλος κρότος παρὰ τὸν θροῦν τῶν πτερύγων τῶν ἱεράκων καὶ τῶν πελαργῶν, καὶ τὴν λαρυγγώδη φωνὴν ἰμάμη ἐρημικοῦ, ἀνακράζοντος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἀφανοῦς μιναρέ. Οὐδεμία ἄλλη πόλις παριστᾷ κάλλιον τῆς Σταμπούλ τὴν φύσιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ λαοῦ της. Πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ καλὸν ἐν αὐτῇ ἀνήκει εἰς τὸν Θεὸν, ἢ εἰς τὸν Σουλτάνον, τὴν ἐπὶ γῆς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ· πάντα τὰ ἄλλα εἶνε παροδικὰ καὶ φέρουσι τὴν σφραγῖδα βαθυτάτης ὀλιγωρίας τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων. Ἡ φυλὴ τῶν ποιμένων ἔγεινεν ἔθνος· ἀλλ' ὁ ἔμφυτος αὐτῆς πρὸς τὴν ἀγροτικὴν φύσιν ἔρως, πρὸς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἀργίαν, διετήρησεν ἐν τῇ μητροπόλει τὴν ὄψιν τοῦ στρατοπέδου. Ἡ Σταμπούλ δὲν εἶνε πόλις, δὲν ἐργάζεται, δὲν συλλογίζεται, δὲν δημιουργεῖ· ὁ πολιτισμὸς θραύει τὰς πύλας της, καὶ εἰσβάλλει ἐξ ἐφόδου εἰς τὰς ὁδούς της· αὐτὴ δ' ὑπνώττει καὶ φανταστικοποιεῖ εἰς τὴν σκιὰν τῶν τζαμίων της, καὶ ἀφίνει τοὺς ἐπιδρομεῖς νὰ κάμνωσιν ὅ,τι θέλουσιν. Εἶνε πόλις ἐκλελυμένη, διεσκορπισμένη, ἄμορφος, παριστῶσα μᾶλλον τὸν σταθμὸν τῆς διακοπεύσεως φυλῆς ὁδοιπορούσης, παρὰ τὴν δύναμιν κράτους μονίμου· ἀπέραντον αὐτοσχεδίασμα μητροπόλεως· μέγα θέαμα μᾶλλον παρὰ μεγάλη πόλις. Δὲν δύναται δέ τις νὰ ἔχῃ ὀρθὴν περὶ αὐτῆς ἰδέαν, ἐὰν δὲν τὴν διέλθῃ ὁλόκληρον. Πρέπει δὲ ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου λόφου, ἐκείνου ὅστις σχηματίζει τὸ ἄκρον τοῦ τριγώνου, καὶ βρέχεται ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς Προποντίδος. Ἐνταῦθα εἶνε οὕτως εἰπεῖν ἡ κεφαλὴ τῆς Σταμπούλ, συνοικία πλήρης μνημείων καὶ ἀναμνήσεων, πλήρης φωτὸς καὶ μεγαλειότητος. Ἐδῶ εἶνε τὸ ἀρχαῖον σεράγιον, ἐδῶ ἔκειτο τὸ Βυζάντιον μετὰ τῆς ἀκροπόλεώς του καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, μετέπειτα δὲ τὰ ἀνάκτορα τῆς αὐτοκρατορίσσης Πλακιδίας καὶ αἱ θέρμαι τοῦ Ἀρκαδίου. Ἐδῶ εἶνε τὸ τζαμίον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τὸ τζαμίον τοῦ Ἀχμὲδ, καὶ τὸ *Ἀτ-μεϊδὰν*, κατέχον τὸν τόπον τοῦ ἀρχαίου Ἱπποδρόμου, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ Ὀλύμπου χαλκοῦ καὶ μαρμάρου, καὶ ὑπὸ τὴν κραυγὴν λαοῦ ἐνδεδυμένου πορφύραν καὶ μέταξαν, ἵπταντο τὰ χρυσᾶ τέθριππα ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος ἀπαστράπτοντος ἐκ τῶν μαργαριτῶν. Ἀπὸ τοῦ λόφου τούτου κατέρχεταί τις εἰς κοιλάδα ὀλίγον βαθεῖαν, ὅπου ἐκτείνονται τὰ δυτικὰ τείχη τοῦ σεραγίου, ἅτινα εἶνε καὶ τὰ σύνορα τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, καὶ κεῖται ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, δι' ἧς εἰσέρχεταί τις εἰς τὸ παλάτιον τοῦ μεγάλου βεζίρου καὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν: συνοικία αὐστηρὰ καὶ σιωπηλὴ, ὅπου φαίνεται συνηθροισμένη ὅλη ἡ θλιβερότης τῶν τυχῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκ τῆς κοιλάδος ταύτης ἀνέρχεταί τις εἰς τὸν δεύτερον λόφον, ὅπου ὑψοῦται τὸ μαρμάρινον τζαμίον τοῦ *Νουρι-Ὀσμανιὲ*, τοῦ φωτὸς τοῦ Ὀσμάνου, καὶ ὁ ἠκρωτηριασμένος κίων τοῦ Κωνσταντίνου, ἐφ' οὗ ἵστατο Ἀπόλλων ὀρειχάλκινος μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος, καὶ ἦτο ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀρχαίου Φόρου, περικυκλωμένος ἀπὸ στοᾶς, ἀψῖδας θριαμβευτικὰς καὶ ἀγάλματα. Ἐκεῖθεν τοῦ λόφου τούτου ἀνοίγεται ἡ κοιλὰς τῶν παζαρίων, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ τζαμίου τοῦ Βαϊαζὴτ μέχρι τοῦ τῆς Βαλιδὲ Σουλτάνας, περιλαμβάνουσα λαβύρινθον ἀπέραντον ὁδῶν ὑποστέγων, πλήρων λαοῦ καὶ τύρβης, ὁπόθεν ἐξέρχεταί τις μὲ θαμβωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκκωφευμένας τὰς ἀκοάς. Ἐπὶ τοῦ τρίτου λόφου, ὅστις ὑπέρκειται συγχρόνως καὶ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, ὑψοῦται γιγαντιαῖον τὸ τζαμίον τοῦ Σουλεϊμὰν, ἀντίζηλον τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸ *ἀγαλλίαμα καὶ τὸ φῶς τῆς Σταμπούλ*, ὅπως λέγουσιν οἱ τοῦρκοι ποιηταὶ, καὶ ὁ θαυμάσιος πύργος τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, ὅστις ἀνυψοῦται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων ἀνακτόρων τῶν Κωνσταντίνων, οἰκηθέντων ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ κατακτητοῦ, κατόπιν δὲ μεταβληθέντων εἰς σεράγιον τῶν γραιῶν σουλτανῶν. Μεταξὺ δὲ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου λόφου ἐκτείνεται ὡς ἐναέριος γέφυρα τὸ ἀπειρομέγεθες ὑδραγωγεῖον τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, συγκροτούμενον ἐκ δύο ἀλλεπαλλήλων σειρῶν ἀψίδων ἐλαφροτάτων καὶ σκεπασμένων μὲ χλόην καὶ βλάστησιν, ἥτις ἐπικρέμαται κατὰ ζεφάνας ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν τῆς κοιλάδος. Ἐνταῦθα, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς περιφήμου ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, κτισθείσης ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἑλένης καὶ ἀνακαινισθείσης ὑπὸ τῆς Θεοδώρας ὑψοῦται τὸ τζαμίον Μωάμεθ τοῦ Β', περικυκλωμένον μὲ σχολεῖα, νοσοκομεῖα, καὶ πανδοχεῖα καραβανίων. Ἐγγὺς δὲ τοῦ τζαμίου ὑπάρχει τὸ παζάριον τῶν δούλων, τὰ λουτρὰ τοῦ Μωάμεθ καὶ ὁ ἐκ γρανίτου κίων τοῦ Μαρκιανοῦ, ἐφ' οὗ σώζεται ἀκόμη ἡ μαρμαρίνη στηλίς του κεκοσμημένη μὲ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἀετούς· πλησίον δὲ τοῦ κίονος ὁ τόπος, ὅπου ἦτο ἡ πλατεῖα τοῦ *Ἀτ-μεϊδὰν*, ἐν ᾗ ἐτελέσθη ἡ διαβόητος σφαγὴ τῶν Γενιτσάρων. Ἀκολούθως μεσολαβεῖ ἄλλη κοιλὰς, κεκαλυμμένη μὲ ἄλλην πόλιν, καὶ δι' αὐτῆς ἀνέρχεταί τις εἰς τὸν πέμπτον λόφον, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ τζαμίον τοῦ Σελὴμ, ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας δεξαμενῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, μεταβληθείσης εἰς κῆπον. Κάτωθεν δ' αὐτοῦ παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐκτείνεται τὸ Φανάριον, συνοικία ἑλληνική, ἕδρα τοῦ Πατριάρχου, εἰς ἣν κατέφυγε τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν Κομνηνῶν, καὶ ὅπου ἐτελέσθησαν τὰ φρικώδη μαρτύρια τοῦ 1821. Καταβαίνων δὲ μετέπειτα εἰς πέμπτην κοιλάδα, ἀνέρχεσαι δι' αὐτῆς ἐπάνω εἰς τὸν ἕκτον λόφον. Ἐνταῦθα δ' εὑρίσκεταί τις ἐπὶ τοῦ χώρου, ὃν κατεῖχον αἱ ἑκτὼ *κοόρτες* τῶν τετρακισμυρίων Γότθων τοῦ Κωνσταντίνου, ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῶν πρώτων τειχῶν, ἅτινα περιελάμβανον τὸν τέταρτον μόνον λόφον, καὶ ἀκριβῶς καθ' ὃν χῶρον κατεῖχεν ἡ ἑβδόμη κοόρτις, ἐξ οὗ καὶ ὁ χῶρος οὗτος διετέλεσεν ἑκτοτε ἐπικαλούμενος Ἕβδομον. Ἐπὶ τοῦ ἕκτου λόφου σώζονται τὰ τείχη τῶν ἀνακτόρων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅπου ἐστέφοντο οἱ αὐτοκράτορες, καλούμενον σήμερον ὑπὸ τῶν τούρκων *Τεκὶρ-Σεραΐ*, ἤτοι ἀνάκτορα τῶν πριγκίπων. Εἰς τοὺς πρόποδας δὲ τοῦ λόφου τούτου εἶνε ὁ Βαλατᾶς, ἡ ἑβραϊκὴ συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνοικία ῥυπαρὰ, ἐκτεινομένη παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον μέχρι τοῦ τείχους τῆς πόλεως, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Βαλατᾶ, τὸ ἀρχαῖον προάστειον τῶν Βλαχερνῶν, κοσμούμενον ἄλλοτε μὲ ἀνάκτορα χρυσόῤῥοφα. ἐνδιαίτημα ἐκλεκτὸν τῶν αὐτοκρατόρων, φημιζόμενον καὶ διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Πουλχερίας καὶ διὰ τὸ προσκύνημα τῶν ἁγίων λειψάνων, νῦν δὲ πλῆρες ἐρειπίων καὶ ἀθλιότητος. Ἐκ Βλαχερνῶν ἀρχίζουσι τὰ πυργωτὰ τείχη, ἅτινα περιτρέχουσι τὸ Χρυσοῦν Κέρας καὶ φθάνουσιν ἕως εἰς τὴν Προποντίδα, περιβάλλοντα τὸν ἕβδομον λόφον, ὅπου ἦτο ὁ ῥόμβος τῶν

βοῶν, καὶ ὅπου ἀκόμη σώζεται ὁ στυλοβάτης τοῦ Ἀρκαδίου, ὁ ἀνατολικώτερος καὶ μεγαλίτερος λόφος τῆς Σταμπούλ, διαχωριζόμενος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐξ διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνων ῥέοντος ποταμίσκου Λύκου, εἰσβάλλοντος εἰς τὴν πόλιν παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Χαρισίου καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν καθ' ὃ μέρος ἦν ὁ λιμὴν τοῦ Θεοδοσίου. Ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν τῶν Βλαχερνῶν φαίνεται ἀκόμη τὸ προάστειον τοῦ Ὀρταξιλὲρ κατατεινόμενον ἠρέμα πρὸς τὸν ὅρμον καὶ κατεστεμμένον μὲ κήπους. Ἐπέκεινα δὲ τοῦ *Ὀρταξιλὲρ* κεῖται τὸ προάστειον τοῦ Ἐγιοὺπ, γῆ ἱερὰ τῶν Ὀσμανλίδων μὲ τὸ κομψὸν τζαμίον της, καὶ τὸ ἐκτεταμένον νεκροταφεῖόν της κατάσκιον ἐκ τῶν κυπαρίσσων καὶ κατάλευκον ἐκ μαυσωλείων καὶ τάφων· ὄπισθεν δὲ τοῦ Ἐγιοὺπ τὸ ὁροπέδιον τοῦ ἀρχαίου στρατοπέδου, ὅπου αἱ λεγεῶνες ἀνήγειρον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τοὺς νέους αὐτοκράτορας, καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ὁροπεδίου ἄλλα κωμίδια, ἅτινα διὰ τῶν ζωηρῶν των χρωμάτων ἐπιχέουσι χάριν καὶ φαιδρότητα εἰς τὴν κατάφυτον περίχωρον, ἣν περιβρέχουσι τὰ τελευταῖα νάματα τοῦ Κερατίου κόλπου. Αὕτη εἶνε ἡ Σταμπούλ. Εἶνε θεσπεσία. Ἀλλὰ τοῦ θεατοῦ ὅμως ἡ καρδία θλίβεται ἀναλογιζομένου, ὅτι ἡ ἀτελεύτητος αὕτη ἀσιατικὴ κώμη ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς δευτέρας ἐκείνης Ῥώμης, τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου μουσείου τῶν θησαυρῶν, οἵτινες ἡρπάγησαν ἐκ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὧν καὶ μόνη ἡ ἀνάμνησις ἐκθαμβοῖ τὴν διάνοιαν ὡς θεσπέσιόν τι ὄνειρον. Ποῦ εἶνε αἱ μεγάλαι στοαί, αἱ διερχόμεναι τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ τείχους, οἱ ἐπίχρυσοι θόλοι, οἱ ἵππειοι κολοσσοί οἱ ὑψούμενοι ἐπὶ κιόνων τιτανείων ἐνώπιον τῶν ἀμφιθεάτρων καὶ εἰς τὰς θέρμας, αἱ ὀρειχάλκιναι σφίγγες αἱ ἐπικαθήμεναι ἐπὶ πορφυρῶν στυλοβατῶν, οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἀνάκτορα, ἅτινα ἀνήγειραν ὑψηλὰ τὸ ἐκ γρανίτου μέτωπόν των ἐν τῷ μέτῳ λαοῦ καταχάλκου, θεῶν μαρμαρίνων καὶ αὐτοκρατόρων ἀργυρῶν; Πάντα ἠφανίσθησαν καὶ μετεμορφώθησαν. Οἱ ὀρειχάλκινοι ἵπποι ἀνεκαμινεύθησαν καὶ ἐχύθησαν εἰς κανόνια· ὁ χαλκοῦς ἐπενδύτης τῶν ὀβελίσκων μετεβλήθη εἰς νομίσματα· αἱ σαρκοφάγοι τῶν αὐτοκρατορισσῶν μετεβλήθησαν εἰς βρύσεις· ἡ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Εἰρήνης εἰς ὁπλοθήκην, ἡ δεξαμενὴ τοῦ Κωνσταντίνου εἰς ἐργαστήριον, ὁ στυλοβάτης τοῦ Ἀρκαδίου εἰς πεταλωτήριον, καὶ ὁ Ἱππόδρομος εἰς ἀγορὰν ἵππων· ὁ κισσὸς δὲ καὶ τὰ ἐρείπια καλύπτουσι τὰ θεμέλια τῶν ἀνακτόρων, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ἀμφιθεάτρων φύεται ἡ χλόη νεκροταφείων, ὀλίγαι δὲ μόνον ἐπιγραφαὶ ἀποτιτανωθεῖσαι ἐκ τῶν πυρκαϊῶν ἢ ἠκρωτηριασμέναι ὑπὸ τῆς σπάθης τῶν ἐπιδρομέων ἐνθυμίζουσιν ἀκόμη ὅτι ἐπὶ τῶν λόφων ἐκείνων ἔκειτο ἡ θαυμασία μητρόπολις τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου δὲ τούτου ἐρειπίου κάθηται σήμερον ἡ Σταμπούλ, ὡς ὀδαλίκισσα (odalisca) ἐπὶ τάφου, ἀναμένουσα πότε θὰ σημάνῃ ἡ ὥρα της.

ΕΝ ΤΩΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩι

Καὶ τώρα ἂς ἔλθωσι μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον οἱ ἀναγνῶσται, ὅπως λάβωσι μικράν τινα ἀναψυχήν.

Μέγα μέρος τῶν ὅσα περιέγραψα μέχρι τοῦδε, τὰ εἴδαμεν, ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου, τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μας· ἂς φανταστῇ λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης εἰς ποίαν κατάστασιν ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται ἡ κεφαλὴ ἡμῶν, ὅτε ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον περὶ λύχνων ἁράς. Καθ' ὁδὸν οὐδὲν εἴπαμεν, ἅμα δὲ εἰσελθόντες εἰς τὸ δωμάτιόν μας, ἐρρίφθημεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου καὶ ἀποβλέψαντες πρὸς ἀλλήλους, ἠρωτήσαμεν συγχρόνως ἀμφότεροι:

— Πῶς σοῦ φαίνεται;

— Τί λέγεις;

— Καὶ ὅταν συλλογισθῶ, ὅτι ἦλθα ἐδῶ διὰ νὰ ζωγραφήσω!

— Καὶ ἐγὼ διὰ νὰ γράψω!

Καὶ ἐπετιμήσαμεν ἀλλήλους κατὰ πρόσωπον ἐξ ἀδελφικῆς συμπαθείας.

Καὶ ἀληθῶς τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καὶ διαφόρους ἄλλας ἡμέρας κατόπιν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Ἀβδοὺλ-Ἀζὶζ ἠδύνατο νὰ μοὶ προσφέρῃ μίαν ἐπαρχίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, χωρὶς νὰ κατορθώσω νὰ συναρμολογήσω δέκα στίχους περὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους του. Τόσον ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἡ περιγραφὴ τῶν μεγάλων πραγμάτων πρέπει νὰ γείνῃ μακρόθεν, καὶ ὅτι διὰ νὰ περιγράψῃ τις αὐτὰ καλῶς, πρέπει νὰ τὰ λησμονήσῃ ὀλίγον. Ἔπειτα πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γράψω ἐντὸς δωματίου, ὁπόθεν ἐφαίνετο ὁ Βόσπορος, τὸ Σκούταρι, καὶ ἡ κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου; Καὶ αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖον ἦτο θέαμα. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας διὰ τῶν κλιμάκων καὶ διαδρόμων τοῦ ξενοδοχείου ἤρχοντο καὶ ἀπήρχοντο ἄνθρωποι παντοδαποί. Εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν παρεκάθηντο καθ' ἑκάστην εἴκοσιν ἔθνη. Δειπνῶν, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκβάλω τῆς κεφαλῆς μου τὴν ἰδέαν ὅτι ἤμην ἀπεσταλμένος τῆς Ἰταλικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἐπιδόρπια ἔπρεπε νὰ λάβω τὸν λόγον περὶ μεγάλων τινῶν διεθνῶν ζητημάτων. Ὑπῆρχον δ' ἐκεῖ πρόσωπα ῥοδόχροα ἀγγλίδων λαίδυ, κεφαλαὶ καλλιτεχνῶν μὲ τὴν ἄτακτον κόμην, πρόσωπα τυχοδιωκτῶν παμποίκιλα, μικραὶ βυζαντιναὶ κεφαλαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔλειπεν ἄλλο τι παρὰ ὁ χρυσοῦς ἀκτινωτὸς στέφανος, ὄψεις παράδοξοι καὶ ἀπαίσιοι· ὁσημέραι δὲ μετηλλάσσοντο. Εἰς τὰ ἐπιδόρπια, ὅτε ὅλοι ὡμίλουν, ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς τὴν πόλιν Βαβέλ. Ἐγνώρισα ἐκεῖ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀκόμη Ῥώσσους τινὰς μαγευμένους ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἑκάστην ἑσπέραν συνηντώμεθα ἐκεῖ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν ἄκρων ἐσχατιῶν τῆς

πόλεως, καὶ ἕκαστος αὐτῶν εἶχε νὰ διηγηθῇ ἓν ταξείδιον. Ὁ μὲν εἶχεν ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πύργου τοῦ Σερασκεράτου, ὁ δ' εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Ἐγιοὺπ, ἄλλος ἐπανήρχετο ἀπὸ τὸ Σκούταρι, ἄλλος εἶχε κάμῃ ἐκδρομὴν εἰς τὸν Βόσπορον· ἐνυφαίνοντο δ' εἰς τὴν συνδιάλεξιν αὐτῶν περιγραφαὶ πλήρεις χρωμάτων καὶ φωτός· ὁσάκις δ' ἔλειπεν ὁ λόγος, οἱ γλυκεῖς ἀνθοσμίαι τοῦ Αἰγαίου πελάγους διήγειρον αὐτόν. Ὑπῆρχον μεταξὺ ἄλλων καί τινες συμπολῖταί μου, πλούσιοι κομψοπρεπεῖς, οἵτινες μ' ἐπότισαν πολλὴν χολήν, διότι ἀπὸ τοῦ ζωμοῦ μέχρι τῶν ἐπιδορπίων δὲν ἔκαμνον ἄλλο τι παρὰ νὰ ἐκφέρωσι βλασφημίας δεινὰς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὅτι δὲν ὑπῆρχον πεζοδρόμια, ὅτι τὰ θέατρα ἦσαν σκοτεινά, καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζέ τις πῶς νὰ περάσῃ τὴν ἑσπέραν. Ἦλθαν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ περνοῦν τὴν ἑσπέραν. Εἷς τούτων εἶχε κάμῃ τὸ ταξείδιον τοῦ Δουναβίου. Τὸν ἠρώτησα ἐὰν νυχαριστήθη εἰς τὸν μέγαν ποταμόν. Μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι οὐδαμοῦ γῆς γνωρίζουσι νὰ παρασκευάζωσι τὸν ἀντακαῖον ὅπως ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς καισαροβασιλικῆς αὐστριακῆς Ἑταιρίας. Ἕτερός τις ἦτο τύπος νοστιμώτατος ἐρωτολήπτου περιηγητοῦ, εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ταξειδεύουσι διὰ νὰ ἐκμαυλίζωσι γυναῖκας, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ σημειωματάριον τῶν κατακτήσεών των. Ἦτο κομψοτίσκος τις ῥαδινὸς καὶ ξανθὸς, δαψιλῶς προικισμένος ἐκ φύσεως μὲ τὸ ὄγδοον χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅστις, ὁσάκις συνέπιπτε λόγος περὶ τουρκισσῶν, ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν μετὰ μειδιάματος μυστηριώδους, καὶ δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν συνδιάλεξιν παρὰ μὲ λέξεις ἡμισείας, τὰς ὁποίας καὶ ἠκρωτηρίαζε πάντοτε τεχνηέντως, ἐμβάπτων τὰ χείλη του εἰς τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου. Πάντοτε ἤρχετο εἰς τὸ δεῖπνον ὀλίγον τι βραδύτερον τῶν ἄλλων, ἀσθμαίνων ὅλος καὶ μὲ ἦθος σημαῖνον, ὅτι πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἐπάνω κάτω τοῦ τὴν ἐκατάφερε τοῦ Σουλτάνου· εἰς δὲ τὸ διάστημα τὸ μεσολαβοῦν μεταξὺ τῆς μιᾶς παροψίδος καὶ τῆς ἄλλης, μετέφερε μετὰ πολλῆς τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο θυλάκιον τοῦ ἐνδύματός του γραμματίδια διπλωμένα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ φαίνωνται ἐπιστολαὶ ὀδαλικισσῶν, καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν βεβαιότατα ἁπλαῖ σημειώσεις ξενοδοχείων. Ὤ! μὲ τί ὑποκείμενα συναντᾶσαι εἰς τὰ ξενοδοχεῖα ταῦτα τῆς κοσμοπολίτιδος πόλεως! Πρέπει νὰ ἔκαμέ τις εἰς αὐτὰ διὰ νὰ μᾶς πιστεύσῃ. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ νεανίας τις οὐγγρος, τριακοντούτης περίπου, ὑψηλὸς, νευρώδης, μὲ ὀφθαλμοὺς διαβολικοὺς, καὶ μὲ λεσχηνείαν πυρετώδη, ὅστις, ἀφοῦ ἐχρημάτισε γραμματεὺς πλουσίου τινὸς κυρίου ἐν Παρισίοις, κατετάχθη ἔπειτα εἰς τοὺς ἐν Ἀλγερίᾳ γάλλους ζουάβους, ὅπου ἐτραυματίσθη καὶ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀκολούθως δ' ἔρυγεν εἰς Μαρόκκον, ὁπόθεν ἐπανελθὼν εἰς Εὐρώπην ἔδραμεν εἰς Ἄγαν νὰ ζητήσῃ βαθμὸν ἀξιωματικοῦ διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀκκιναίων πόλεμον· ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς εἰς Ἄγαν, ἀπεφάσισε νὰ καταταχθῇ εἰς τὸν τουρκικὸν στρατόν· διαβαίνων ὅμως ἐκ Βιέννης ὅπως ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔλαβε μίαν σραῖραν πιστολίου εἰς τὸν τράχηλον, ἐν μονομαχίᾳ ἕνεκα κυρίας τινός, καὶ ἐδείκνυε τὴν πληγήν· ἀποκρουσθεὶς δὲ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει,

—Τί νὰ κάμω; — ἔλεγε — je suis enfant de l' aventure (εἶμαι τέκνον τῆς τύχης)· εἶνε ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ μάχωμαι. Εὕρηκα ἤδη τινὰ ὅστις θὰ μὲ φέρῃ εἰς τὴν Ἰνδικήν—καὶ ἐδείκνυε τὸ εἰσιτήριόν του,—θὰ γείνω ἄγγλος στρατιώτης· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εὑρίσκει τις πάντοτε νὰ κάμῃ τι, δὲν ζητῶ ἄλλο παρὰ νὰ μάχωμαι· τί μὲ μέλει ἂν ἀποθάνω; ἔχω τὸν ἕνα πνεύμονα κατεστραμμένον.—Ἄλλος τις, παράδοξος νοστιμώτατος, ἦτο γάλλος, οὗτινος ὁ βίος φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄλλο τι παρὰ διαρκὴς πόλεμος μὲ τὸ ταχυδρομεῖον. Εἶχε μίαν ὑπόθεσιν ἐκκρεμῆ μὲ τὸ ταχυδρομεῖον τὸ αὐστριακόν, ἄλλην μὲ τὸ γαλλικόν, ἄλλην μὲ τὸ ἀγγλικόν· ἔστελλε διαμαρτυρήσεις εἰς τὸν *Νέον Ἑλ. Τύπον*· ἐξεσφενδόνα αὐθαδείας τηλεγραφικὰς πρὸς ὅλους τοὺς ταχυδρομικοὺς σαθμοὺς τῆς ἠπείρου, καθ' ἑκάστην δὲ εἶχε καὶ ἀνὰ ἕνα διάλογον εἰς ταχυδρομικόν τι παραθύριον, δὲν ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν ἐγκαίρως, δὲν ἔγραφεν ἐπιστολὴν ἡ ὁποία νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον της, καὶ διηγεῖτο εἰς τὴν τράπεζαν ὅλα αὐτὰ τὰ δυστυχήματά του καὶ ὅλας αὐτὰς τὰς ἔριδάς του, καταλήγων πάντοτε εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ταχυδρομεῖον τοῦ ἔφθειρε τὴν ζωήν. Ἐνθυμοῦμαι μίαν ἑλληνίδα, μὲ ὄψιν δαιμονισμένης, παραδόξως ἐνδεδυμένην, καὶ πάντοτε μόνην, ἥτις πάντοτε ἠγείρετο ἐκ τῆς τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δείπνου, καὶ δὲν ἀπήρχετο ποτὲ εἰμὴ ἀφοῦ ἔκαμνεν ἐπὶ τοῦ τρυβλίου της σημεῖόν τι καβαλιστικὸν, τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ποτε κατώρθωσε νὰ ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν. Δὲν ἐλησμόνησα καὶ ἓν βλαχικὸν ἀντίτυπον, ὡραῖόν τινα νεανίαν εἰκοσιπενταετῆ, καὶ κόρην μόλις ἀνθήσασαν, οἵτινες ἐφάνησαν ἐκεῖ μίαν μόνην ἑσπέραν, καὶ οἵτινες ἀναμφιβόλως ἦσαν φυγάδες, ἐκεῖνος ἅρπαξ, καὶ ἐκείνη συνένοχος· διότι ἤρκει νὰ προσηλώσῃ τις ἐπ' αὐτῶν μίαν στιγμὴν τὸ βλέμμα του, διὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐρυθριάσωσι, καὶ ὁσάκις ἡ θύρα ἠνοίγετο, ἐχαλαροῦντο καὶ παρέλυαν ὡς δύο ἐλατήρια. Ποίους ἄλλους ἐνθυμοῦμαι; Ἑκατὸν ἄλλους, ἐὰν συλλογισθῶ. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ εἷς μαγικὸς λύχνος· διεσκεδάζαμεν λοιπὸν, ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου, ὁσάκις ἦτο ἡμέρα ἀτμοπλοίου, βλέποντες δι' αὐτοῦ εἰσερχομένους διὰ τῆς θύρας τοῦ δρόμου τοὺς ξένους. Ὅλοι ἦσαν ἀπηυδηκότες, ἐξεστηκότες, ἔνιοι δὲ καὶ συγκεκινημένοι ἀκόμη ἐκ τῆς πρώτης ἀφίξεως, πρόσωπα λέγοντα:—Τί κόσμος εἶνε οὗτος; Ποῦ ἤλθαμεν καὶ ἐπέσαμεν; — Ἡμέραν τινὰ εἰσῆλθε νεανίας, ἀρτίως φθάσας, ὅστις ἐφαίνετο ὡς τρελλὸς ἐκ τῆς

χαρᾶς, ὅτι ἦλθε τέλος πάντων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπερ ἦτο τὸ ὄνειρον τῶν παιδικῶν του χρόνων, καὶ ἔσφιγγε δυνατὰ καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὴν χεῖρα τοῦ πατρός του, ὅστις μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης τοῦ ἔλεγε: **Je suis heureux de te voir heureux, mon cher enfant** (εἶμαι εὐτυχής, διότι σὲ βλέπω εὐτυχῆ, φίλτατόν μου τέκνον). Τὰς δὲ θερμὰς ὥρας ἀκολούθως διηρχόμεθα εἰς τὸ παράθυρον παρατηροῦντες τὸν Πύργον τῆς κόρης, ὅστις ὑψοῦται λευκὸς, ὡς ἡ χιών, ἐπὶ βράχου μονήρους τοῦ Βοσπόρου, ἀπέναντι τῆς Χρυσοπόλεως· καὶ ἐν ᾧ ἐφαντασιοκοποῦμεν περὶ τοῦ μύθου τοῦ πρίγκιπος τῆς Περσίας, ὅστις ὑπάγει νὰ ἐκμυζήσῃ τὸ δηλητήριον ἐκ τοῦ βραχίονος τῆς ὡραίας Σουλτάνας, δηχθείσης ὑπ' ἀσπίδος, ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς αὐτῆς οἰκίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν παιδάριον πενταετὲς μᾶς ἐτύφλωνε. Τὰ πάντα ἦσαν περίεργα ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἐκείνῳ. Μεταξὺ ἄλλων κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν εὑρίσκομεν ἐνώπιον τῆς θύρας τοῦ ξενοδοχείου ἓν ἢ δύο ὑποκείμενα ἀμφιβόλου ὄψεως, οἵτινες πρέπει νὰ ἦσαν προμηθευταὶ γυμνῶν διὰ τοὺς ζωγράφους, καὶ οἵτινες ἐκλαμβάνοντες τοὺς πάντας ὡς ζωγράφους, ἠρώτων αὐτοὺς ταπεινῇ τῇ φωνῇ: μίαν τούρκισσαν; μίαν ἑλληνίδα; μίαν ἀρμένισσαν; μίαν ἑβραίαν; μίαν μαύρην;

Ἕπεται συνέχεια.

Τῇ 24 Ὀκτωβρίου (ἔ. ν.) ἡ γαλλικὴ πόλις Angers δημοτελέστατα ἐώρταζε τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀνδριάντος, ὃν εἶχεν ἰδρύσει εἰς ἓν τῶν ἀρίστων αὐτῆς τέκνων, εἰς ἄνδρα φιλοπάτριδα ἅμα καὶ ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ διασημότατον, τὸν περιώνυμον γλύπτην Δαυΐδ, ὅστις συνήθως μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πατρίδος του καλεῖται Δαυΐδ ὁ ἐξ Angers. Ὡς γνωστὸν, ὁ διάσημος οὗτος καλλιτέχνης εἶνε ὁ ποιήσας τὸ εἰς τὸν Μάρκον Βότσαρην ὡραῖον ἐκεῖνο μνημεῖον, τὸ παριστῶν τὴν Ἑλλάδα δεικνύουσαν διὰ τοῦ δακτύλου ἐπὶ τοῦ τάφου τὸ ὄνομα τοῦ Σουλιώτου ἥρωος. Δημοσιεύοντες δὲ κατωτέρω ἄρθρον τοῦ Ἰουλίου **Claretie**, ἀναφερόμενον εἰς τὸ καλλιτέχνημα ἐκεῖνο τοῦ Δαυΐδ, ὅπερ κατεχώρισεν ἐν τῷ «Χρόνῳ» τῶν Παρισίων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ καλλιτέχνου, πρόσφορον ἐκρίναμεν νὰ συνοδεύσωμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἑπομένης σημειώσεως περὶ τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου καὶ φιλέλληνος καὶ τοῦ τάφου τοῦ Βότσαρη, ἣν ὁ ἐν Μεσολογγίῳ συνδρομητὴς τῆς Ἑστίας κ. Θ. Σοφιανόπουλος καθ' ἡμετέραν παράκλησιν ἐπροθυμήθη νὰ ἐπιστείλῃ ἡμῖν.

«Ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς Ὄθων, ἐπισκεφθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1834 ἢ 1835 τὸ Μεσολόγγιον, εὗρεν εἰς τὸ μέρος τὸ νῦν ὀνομαζόμενον «κῆπος τῶν ἡρώων» τὰ ὀστᾶ τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου πεσόντων ἀγωνιστῶν συσσωρευμένα, πρὸς δὲ καὶ πενιχρὸν τάφον περικλείοντα τὰ ὀστᾶ τοῦ ἥρωος Βότσαρη· ἀμέσως δὲ τότε διέταξε τὰ μὲν ὀστᾶ τῶν πεσόντων ἀγωνιστῶν νὰ περισυναχθῶσι καὶ νὰ τεθῶσιν εἰς κιβώτια, ἅτινα ἀμέσως ἐπέχωσαν διὰ χώματος σχηματισθέντος εἰς μέγαν κῶνον, ὅστις καὶ νῦν ὑφίσταται, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου τοῦ Μάρκου Βότσαρη τῇ διαταγῇ τοῦ ἰδίου βασιλέως ἀνηγέρθη μνημεῖον ἐκ μαρμάρου καὶ ἐπετέθη πλὰξ φέρουσα ἐπιτύμβιον.

Ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου κατὰ τὸ ἔτος 1836 ἢ 1837 ἐστήθη μνημεῖον τοῦ Γάλλου ἀγαλματοποιοῦ Δαυΐδ, παριστῶν γονυπετῆ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ μορφὴν νεανίδος κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ στέφανον καὶ δεικνύουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐπιγραφήν. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1852 ἐξορισθεὶς ὁ Δαυΐδ τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Γ', διῆλθε τοῦ Μεσσολογγίου μετὰ τῆς θυγατρός του, ἔνθα εὑρὼν τὸ ἄγαλμά του ἠκρωτηριασμένον ἔκλαυσε διὰ τὴν τοιαύτην κατάστασίν του. Κατὰ δὲ τὸ 1860 περίπου ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις λαβοῦσα ἐντεῦθεν τὸ ἄγαλμα ἔπεμψεν εἰς Γαλλίαν, ἔνθα ἐπισκευασθὲν ἐπεστράφη εἰς Ἀθήνας, καὶ νῦν εὑρίσκεται ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1862 ἐπὶ τῇ μεταπολιτεύσει βάνδαλοι ἐβεβήλωσαν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος Βότσαρη, ἀνασκάψαντες αὐτὸν, συντρίψαντες τὴν φέρουσαν τὸ ἐπιτύμβιον μαρμαρίνην πλάκα καὶ διασκορπίσαντες τὰ ὀστᾶ τοῦ ἥρωος, καὶ ἴσως ἤθελον τὸν ἀνασκάψει ἐντελῶς, ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαπράξεως τοῦ στυγεροῦ ἐγκλήματος δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ ὁ νῦν ἐνταῦθα συμβολαιογράφος κ. Ι. Πλατύκας, ὅστις διὰ νουθεσιῶν καὶ ἀπειλῶν ἀκόμη ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν περαιτέρω καταστροφήν· οὗτος δὲ ὁ Ἰω. Πλατύκας, ὁ Χ. Σεμτέλλος καὶ ὁ Γ. Γιολδάσης περιεσύναξαν τὰ ὀστᾶ, καὶ τὰ ἐναπέθεσαν πάλιν εἰς τὸν τάφον, τὸν ὁποῖον περιεκάλυψαν διὰ τῶν συντετριμμένων μαρμαρίνων πλακῶν· μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἐπεσκευάσθη δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἤδη ὑπάρχει καλῶς συντηρούμενος».

Σ. τ. Δ.

ΔΑΥΪΔ D' ANGERS

Τὸ ὄνειρον τοῦ Δαυΐδ ἦτο νὰ ἱδρύσῃ μνημεῖον εἰς τὸν Βότσαρην, διότι τότε οἱ Ἕλληνες θνήσκοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεώς των ἐξῆπτον καὶ ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας καὶ ἄνδρας στρατιωτικούς. Ἡμέραν τινὰ ὁ Δαυΐδ περιερέρετο μόνος του ἔν τινι κοιμητηρίῳ, διέκρινε δὲ νεαράν τινα κόρην, παιδίον ἔτι, ἥτις γονατισμένη οὖσα πρό τινος τάφου ἐσυλλάβιζε τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν διὰ τοῦ δακτύλου ἀκολουθοῦσα τὴν σειρὰν τῶν γραμμάτων. Ἦτο συγκινητικὸν ἅμα δὲ καὶ ἁπλούστατον τὸ πρᾶγμα· ἡ ζωὴ μετὰ κόπου κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἀναγνώσῃ τοῦ θανάτου τὸ μυστήριον.

— Εὗρον τὴν σύνθεσιν τοῦ καλλιτεχνήματός μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ γλύπτης.

Ἔμελλεν ἀκόμη νὰ εὕρῃ τὸ ὑπόδειγμα.

Ἐν ᾧ ποτὲ ἐπορεύετο νὰ γευματίσῃ ὁ Δαυΐδ μετὰ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγὼ εἰς τὸ πανδοχεῖον τῆς γραίας Σαγὲ, συνήντησεν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου, εἰς ἣν ἔπειτα κατῴκησεν ὁ Sainte-Beuve, νέαν δεκατεσσάρων ἐτῶν, περιβεβλημένην ῥάκη, ἰσχνὴν, ἀλλὰ θελκτικωτάτην. Ὁ Δαυΐδ ἔστη πρὸ αὐτῆς· τὴν παρατηρεῖ, τὴν ἐρωτᾷ καὶ λαμβάνει σημείωσιν τοῦ ὀνόματός της καὶ τῆς κατοικίας της.

— Κλημεντίνη. . . .

— Ἔχω καὶ τὸ ὑπόδειγμά μου, εἶπεν ὁ γλύπτης τῷ ποιητῇ.

Τὸ κοράσιον ἐκεῖνο τὸ ἰσχνὸν, τὸ ἀσθενὲς, ἦτο, εἴπομεν, ὡραῖον. Ἔμελλε τὸ κοράσιον ἐκεῖνο νὰ γείνῃ ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τὸ ἀσθενικόν της σῶμα ἔμελλε νὰ ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ μαρμάρῳ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ. . . .

Ἡ ὀρφανὴ ἐπορεύετο εἰς τοῦ Δαυΐδ, συνοδευομένη ἐνίοτε ὑπὸ τῆς *γραίας* της.

Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ γλύπτου, ἐν ὁδῷ **Fleurus**, ὑπῆρχεν ἀνηρτημένος ὀρειχάλκινος *Χριστὸς* ἐπὶ βελουδίνου ἐδάφους μὲ ὡραῖον πλαίσιον, τὸν ὁποῖον Χριστὸν συχνάκις παρετήρει ἡ *γραία*.

Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾧ τὸ κοράσιον ἐνεδύετο μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, εἶπεν εἰς τὸν γλύπτην·

— Ἀχ! ἐκεῖνος ὁ Χριστὸς, μὲ τὴν κορνίζα του! Ἡ *μάνα* συχνὰ τὸν ἐνθυμᾶται. . . Ἂν ἠθέλατε νὰ τὸν ξεκάμετε, κύριε Δαυΐδ, καλὸς θὰ ἦτο διὰ τὸ πτωχικό μας! Μπορούσατε νὰ κρατήσετε ὅσο κάνει ἀπὸ τὴν πληρωμή μου, σιγὰ σιγὰ θὰ τὸν ξεπλήρωνα!

Συνεκινήθη ὑπὸ τὸν τραχύν του μύστακα καὶ τὰ πυκνά του ὀφρύδια ὁ καλλιτέχνης, καταβιβάσας δὲ τὸ εἰκόνισμα εἶπε πρὸς τὴν κόρην·

— Καλά! ἀφ' οὗ τὸν θέλεις, λάβε τον. Ὀσάκις δὲ ὁ πειρασμὸς σὲ δδηγεῖ νὰ πράξῃς τὸ κακὸν, παρατήρει τον καὶ συλλογίζου καὶ ἐμὲ, διότι σοῦ τὸν χαρίζω.

— Μοῦ τὸν χαρίζετε;

Καὶ ἡ χαρὰ τοῦ παιδίου ὑπῆρξε βαθεῖα, ὁ δὲ Δαυΐδ ὡς ὑπὸ ἱεροῦ πυρετοῦ κατειλημμένος εἰργάζετο, ἔχων τὸ παιδίον ἐκεῖνο ὡς πρότυπον, εἰς ἀποτελείωσιν τῆς *Νεαρᾶς Ἑλληνίδος*, τῆς συλλαβιζούσης τὸ ὄνομα τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Ἡ ποίησίς του ὅλη εἶχε μεταδοθῆ εἰς τὸ μαρμάρινον ἐκεῖνο σῶμα ἀσθενικοῦ κορασίου, ἡ φιλοπατρία του ὅλη εἰς τὸ ἡμικλινὲς ἐκεῖνο ἄγαλμα, ὅπερ ἔμελλε νὰ κοσμήσῃ τὸ μνῆμα τοῦ ἥρωος. . .

Ὅτε τὸ ἔργον ἐπερατώθη, ἐχρειάσθη νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ ὁ καλλιτέχνης. Αὐτὸς ὁ Δαυΐδ ἔγραφεν ὡς τις ἄλλος Πυγμαλίων—ἀλλ' ὡς πατὴρ καὶ ὄχι ὡς ἐραστὴς—ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Μία νὺξ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ*, τὰ ἑξῆς·

«Σ' ἐτελείωσα, φίλτατόν μου τέκνον! Θὰ καταλείψῃς τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα! Σὲ ἠγάπων τόσον! Ἀχ! Σὲ ἠγάπων ὅσον πατὴρ τρυφερὸς ἀγαπᾷ τὴν κόρην του! Θὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν χώραν τῶν εὐγενῶν ἐμπνεύσεων καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, καὶ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν χώραν, ἐν ᾗ καὶ αἱ ἐμπνεύσεις αἱ εὐγενεῖς καὶ τὰ ἔργα τὰ μεγάλα κατὰ πρῶτον ἐβλάστησαν. Θὰ σὲ ζεσταίνῃ τῆς Ἀττικῆς ὁ ἥλιος, οὗτινος ἐδῶ δὲν ἔχομεν παρὰ ὠχρὰν μόνον ἀντανάκλασιν. Ὅταν θὰ ὑψοῦται τὸ ἄστρον τῆς ἑσπέρας, ὡς τις σκέψις τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν γλαυκὸν τῆς Ἑλλάδος ὁρίζοντα, μία του ἀκτὶς θὰ πίπτῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου σου τοῦ μελαγχολικοῦ, διότι εἶσαι πολὺ λυπημένον, ταλαίπωρόν μου τέκνον!»

Ἡ λατρεία τοῦ δημοκρατικοῦ Δαυΐδ πρὸς τὸν Χριστὸν εἶνε ἀξία παρατηρήσεως, κατὰ τοῦτο δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν Δαυΐδ πάντες σχεδὸν οἱ δημοκρατικοὶ τοῦ 1848. Ὁ Ἐσκιρὸς θὰ ὡμίλει εὐχαρίστως περὶ τοῦ *φιλοπάτριδος Ἰησοῦ*, ὁ δὲ Λαμενναὶ ἀναλαβὼν νὰ συντάξῃ σχέδιον δημοκρατικοῦ συντάγματος, ἤρχιζεν οὕτω· «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῇ θελήσει τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ».

Ἀποσταλείσης τῆς *Νεαρᾶς Ἑλληνίδος* εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Φειδίου, ὁ Δαυΐδ, τραπεὶς ἐπὶ ἄλλα ἔργα, ταχέως ἐλησμόνησε τὸ ἀσθενικὸν κοράσιον τῆς ὁδοῦ τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἐσπέραν τινὰ, ἐξερχόμενος ὁ γλύπτης τῆς οἰκίας ἑνὸς ἀρχιτέκτονος, συνηντήθη πρός τινα ἄνθρωπον ἄγνωστον ὅλως, ὅστις τῷ κατέφερεν ὄπισθεν δύω φοβερὰς πληγὰς καὶ ἤνοιξε τὸ κρανίον.

Ἐργάτης τις τυπογραφείου ἔδωκε χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν Δαυΐδ, ὅστις ἔσυρεν ἑαυτὸν μέχρι τῆς οἰκίας του, εὐτυχῶς δὲ μετά τινα χρόνον ἐθεραπεύθη. Εἶχε δὲ πάντοτε τὴν ὑποψίαν ὅτι αἴτιος τῆς δολοφονίας ἐκείνης ἦτο γλύπτης τις, οὗτινος δὲν ἤθελε νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου γλύπτου εἴς τινα διαγωνισμὸν εἶχε φέρει ψῆφον ὁ Δαυΐδ. Ἔλεγε δ' ἄλλως ὅτι ὁ γλύπτης ἐκεῖνος ἦτο παράφρων.

Μετά τινα ἔτη, ὅτε εἶχε πλέον λησμονηθῆ ἡ ἀπόπειρα ἐκείνη τῆς δολοφονίας, ὁ Δαυΐδ ἔλαβε μίαν ἡμέραν ἐπιστολὴν, δι' ἧς προσεκαλεῖτο νὰ ὑπάγῃ, μεταξὺ μεσονυκτίου καὶ μιᾶς ὥρας, εἴς τινα οἰκίαν τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς εἶχε χαραχθῆ συμβολικόν τι σημεῖον ὑπό τινων *πατριωτῶν*, ἐξ οὗ ὁ Δαυΐδ ὑπέθεσεν ὅτι θὰ πρόκειται ἴσως περὶ μυστικῆς τινος συνεντεύξεως ἐξορίστων. Ἐλέγετο δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὅτι ἡ οἰκία, εἰς ἣν ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ, δὲν εἶχε θυρωρὸν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ κλεπτοφάναρον. Εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα θὰ ἔβλεπε κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς θύρας διὰ κιμωλίας λευκὸν σταυρόν· εἰς τὴν θύραν ἐκείνην ἔπρεπε νὰ κτυπήσῃ καὶ θὰ τῷ ἤνοιγον εὐθύς. Ἡ πρόσκλησις ἦτο τωόντι πολὺ ῥωμαντική, ἀλλ' ὁ Δαυΐδ ἦτο περίεργος. Ἐπορεύθη εἰς τὴν ὁδὸν Ἁγ. Ἰακώβου, εὐτυχῶς δὲ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.

Φθάσας εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα, διέκρινε τὸν λευκὸν σταυρόν. Κτυπᾷ. Οὐδεὶς ἀνοίγει. Κτυπᾷ καὶ πάλιν καὶ ἑτοιμάζεται νὰ φύγῃ, νομίζων ὅτι ἠθέλησε νὰ ἀστεῖσθῇ μὲ αὐτὸν κάνεις ἐκ τῶν ὁμοτέχνων του, ὅτε ἡ γειτονικὴ θύρα ἀνοίγει καὶ παρουσιάζεται νέα κόρη μὲ κηρίον εἰς τὴν χεῖρα. Παρατηρεῖ τὸν Δαυΐδ, ὠχριᾷ καὶ ἔξω ἑαυτῆς γενομένη τῷ λέγει·

— Σεῖς εἶσθε! σεῖς, κύριε Δαυΐδ!

Ὁ Δαυΐδ ἦτο ἔκπληκτος, διότι ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ νέα ἐκείνη κόρη ἦτο τὸ ἀσθενικόν του κοράσιον, ἡ *Νεαρὰ Ἑλληνὶς* τοῦ τάφου τοῦ Βότσαρη.

— Εὐθὺς νὰ φύγετε, Κύριε, ἐξακολουθεῖ ἐκείνη, εὐθὺς, διότι ἄλλως ἐχάθητε; Θὰ σᾶς φονεύσουν καὶ θὰ χαθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἐγὼ καὶ ἡ μητέρα μου.... Θεέ μου, δὲν ἤξευρα, πῶς εἶσθε σεῖς . . Γρήγορα, γρήγορα, Κύριε Δαυΐδ!

Ὁ γλύπτης ᾐσθάνθη ὅτι θὰ ἦτο ὑπερτάτη ἀ-

περισκεψία τὸ νὰ μείνῃ ἐκεῖ αὐτὸς ἄοπλος εἰς τὸν οἶκον τοῦ θανάτου. Ταχέως κατῆλθεν, ἐκρύβη ὄπισθεν ἑνὸς τοίχου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ. Μετά τινα λεπτὰ εἶδεν ἀνθρώπους νὰ διέρχωνται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον. Πάντες εἰσέδυον εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον τὸν ὡρισμένον. *Πιστεύω δέ*, ἔγραφεν ὁ Δαυΐδ, *ὅτι διέκριν καὶ τὸν παλαιὸν δολοφόνον μου*. Οὐδένα ὅμως ὠνόμασε.

Παρῆλθον πάλιν πολλὰ ἔτη. Ὁ Δαυΐδ ἦτο περίεργος νὰ ἴδῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἔνθα κατῴκει ἡ κόρη, εἰς ἣν εἶχε χαρίσει τὸν Χριστόν. Ἀνέβη εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα καὶ ἐκτύπησεν.

— Ἡ δεσποινὶς Κλημεντίνη, ἠρώτησεν ὁ γλύπτης, ἐδῶ εἶνε;

Ἐργάτης δέ τις ἐκεῖ εὑρισκόμενος, ἀπεκρίθη·

— Δεσποινὶς Κλημεντίνη; δὲν τὴν ἠξεύρω.

Οὐδεὶς δ' ἄλλος τῶν κατοικούντων ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶχεν ἀκούσει περί τινος Κλημεντίνης κατοικησάσης ἐκεῖ. Εἶχε χαθῆ τὸ κοράσιον τοῦ 1827, τὸ ὁποῖον εἶχέ ποτε ἐνσαρκώσει ἐν ἑαυτῷ τὸ ὡραῖον ὄνειρον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος!

—

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1843, ἐν ᾧ ὁ Δαυΐδ ἠκολούθει μετὰ τῶν ἄλλων ἑταίρων τῆς Ἀκαδημείας τῶν Ὡραίων Τεχνῶν τὴν κηδείαν τοῦ γλύπτου **Cortot**, διέκρινε καὶ πάλιν τὸ *ὑπόδειγμά* του. Ἦτο γυνὴ τριάκοντα ἐτῶν, ὡραία πάντοτε, ἀλλ' ἐλεεινή, μὲ τετριμμένον σάλιον. Εἶχεν ὑπὸ μάλης τὸν ὀρειχάλκινον ἐκεῖνον Χριστὸν καὶ ἐζήτει νὰ τὸν πωλήσῃ... Εἶχε κάμει πολλὰ βήματα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πονηροῦ... Ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν κηδείαν ὁ Δαυΐδ διὰ νὰ τὴν ἐνταμώσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο. Παρετήρησεν ἔπειτα εἰς ὅλα τὰ καταστήματα διὰ νὰ εὕρῃ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ τὸν ἀγοράσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὗρε.

Βραδύτερον, μετὰ πέντε ἢ ἓξ περίπου ἔτη, ὁ γλύπτης διέβλεπε συχνὰ τὴν κόρην ἐκείνην, ἥτις εἶχε καταπέσει μέχρι τῆς κατωτάτης βαθμίδος τοῦ ἐλαττώματος, καὶ ἥτις περιέφερεν εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα τῶν βουλεβαρίων τῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως τὴν ὄψιν αὐτῆς, τὴν ἀξίαν ἀκόμη γλυπτικῆς σμίλης, ἀλλ' ὅμως ἀπαισίαν καὶ ἀποφεύγουσαν μὲ αἴσθημα ἀγρίας ἐντροπῆς τὰ βλέμματα τοῦ Δαυΐδ, ὅστις ὑπῆρξεν οἱονεὶ ὁ ποιητὴς τῶν νεαρῶν της χρόνων. Τὴν παρηκολούθησεν ἡμέραν τινὰ πορευομένην εἰς ἓν τῶν ἄντρων ἐκείνων, ὅπου ῥέει ἄφθονον τὸ οἰνόπνευμα, καὶ κρατοῦσαν ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἄνδρα οἰκτρὸν καὶ ἐλεεινὸν ὡς ἐκείνη... Ἔπειτα πάλιν τῷ 1847 τὴν εἶδε κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν Σφαγείων. Ἦτο δειλή, ταπεινή, οἰκτρά, ῥακένδυτος.

— Δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε, κύριε Δαυΐδ, τῷ εἶπεν. Ἔχετε δίκαιον, ἤλλαξα τόσον, τότε ἤμην εὔμορφη. Τώρα μοῦ ἐμαχαίρωσεν ὁ ἐραστής μου τὰ μάγουλα, ἀφ' οὗ προτήτερα μὲ ἔδερνε καὶ μὲ ἔκλεπτεν. Ἔπειτα μοῦ ἔκοψε τὴν μύτην. Κόπιασε τώρα νὰ σταθῇς διὰ ὑπόδειγμα εἰς τοὺς γλύπτας!

Καὶ ἐγέλασε γέλωτα ἀπαίσιον καὶ παγετώδη, ὃν ἔφριξεν ἀκούσας ὁ Δαυΐδ. Τῆς ἔδωκεν ἐλεημοσύνην, καὶ τὴν εἶδεν ἔπειτα ἀπαγομένην εἰς τὴν φυλακήν!....

Τοιαύτη ἡ ἱστορία τοῦ ὑποδείγματος, ἃς ἴδωμεν τώρα τί ἔγεινε τὸ ἔργον.

Μετὰ τὸ πραξικόπημα τῆς 2 Δεκεμβρίου ὁ Δαυΐδ ἐξόριστος καὶ ὡς δημοκρατικὸς καὶ ὡς γλύπτης, μὴ στέρξας νὰ ἀποπερατώσῃ μετὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς Βολωνίας τὸ μνῆμα τῆς βασιλίσσης Ὀρτησίας, ἐπλανᾶτο μετὰ τῆς θυγατρός του μακρὰν τῆς Γαλλίας, γέρων ἤδη ὢν τὴν ἡλικίαν. Ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὴν *Ἑλληνίδα* του, τὸ ἀριστούργημα τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου εἶνε ὁ τάφος τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Τῷ εἶπε δέ τις τότε·

— Μὴ ὑπάγῃς!

— Διὰ τί; ἠρώτησεν ὁ Δαυΐδ.

Τὸ *διὰ τί* τοῦτο ἔμελλε νὰ τὸ μάθῃ μετ' οὐ πολύ.

Μακρόθεν, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν γωνίαν ἐκείνην τῆς γῆς, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Βύρων, διέκρινεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὀχυρώματος, ἔνθα ἔπεσεν ὁ Βότσαρης, τὸν τύμβον τοῦ ἥρωος, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἦτο καταφανὴς ἡ *Ἑλληνίς* του. «Ἐνόμιζα, ἔλεγεν, ὅτι τὴν ἔβλεπα νὰ ῥρίσσῃ ὑπὸ τῆς χαρᾶς, διότι μετὰ τριάκοντα ἔτη ἔμελλε νὰ μὲ ἐπανίδῃ!»

Προχωρεῖ. Αἰσθάνεται ὅτι θὰ ἐπαναρχίσῃ πάλιν τὸ ὄνειρον τῆς νεότητός του. Ἀλλ' αἴφνης ἀρίνει κραυγὴν γοερὰν, κραυγὴν λύσσης καὶ πόνου, κραυγὴν μανιώδους ἀπελπισμοῦ. Ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἀγάλματός του ἦτο συντετριμμένη, ὁ δάκτυλος ὁ δεικνύων τὰ γράμματα δὲν ὑπῆρχε πλέον. Τὰ αὐτία ἦσαν τεθραυσμένα. Συντρίμματα εἶχε γείνει ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν, καὶ ἐφαίνετο τοῦ ἀγάλματος ἡ κόμη μαχαιρωμένη ὡς τὰ μάγουλα ἐκείνης, ἥτις ὑπῆρξε τοῦ ἔργου τὸ ὑπόδειγμα. Ἐπὶ τοῦ ἐξαισίου μαρμάρου εἶχον κενώσει τὰ τουφέκιά των τὰ *παλληκάρια*, Ἄγγλοι δὲ πρὸς τούτοις περιηγηταὶ εἶχον γράψει ἀσεβῶς τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν μαρμαρολεύκων νώτων τῆς κόρης....

Φοβερὸν κεφάλαιον τῆς βιογραφίας ἑνὸς καλλιτέχνου! Ἔγεινε πόρνη τὸ ὑπόδειγμα, κατεστράφη τὸ καλλιτέχνημα, ἐπλανᾶτο ἐξόριστος ὁ γλύπτης!

Ἐπεσκευάσθη ἔκτοτε ἡ *Ἑλληνίς*, ἀλλ' ὁ Δαυΐδ εἶχε πληγῆ τὴν καρδίαν, καὶ ἀπερχόμενος τοῦ Μεσολογγίου ἔγραφεν· «Ἤξευρον ὅτι ὁ Βύρων εἶχε ταφῆ παρὰ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνακαλύψω εἰς ποῖον ἀκριβῶς μέρος. Ἠθέλησα νὰ ἴδω τὸν οἶκον ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπέθανε, καὶ ἔμαθον ὅτι τὸν κατηδάφισαν. Ἡ ἀγνώμων λήθη εἶνε ἔμφυτος εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους.... Σήμερον τὴν πρωΐαν ἀπεχαιρέτησα τὴν πτωχὴν ἀκρωτηριασμένην μου. Τὸ πλοῖον διέρχεται πρὸ τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης. Βλέπω εἰς τὸν ὁρίζοντα τὸν τύμβον, βλέπω τὰ ὀχυρώματα, βλέπω ἓν μικρὸν λευκὸν σημεῖον· εἶνε ἡ *Ἑλληνίς* μου. Δάκνεται ἡ καρδία μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι τὴν ἀφίνω ἔκθετον εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ εἰς τὰς ὕβρεις τῶν βαρβάρων, οἵτινες ἤδη ἐν μέρει τὴν κατέστρεψαν....»

Καὶ οἱ *βάρβαροι* οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες! Σ.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Huygens.

Εἴκοσι δύω ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πασκὰλ, ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' ὑπείκων εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς κυρίας **Maintenon**, τοῦ **Père Lachaise** καὶ τοῦ **Louvois**, ἐξετέλεσε πρᾶξιν στυγερὰν κηλιδοῦσαν τήν τε βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἱστορίαν, ἀνακαλέσας τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1685 τὸ ἐκ Νάντης διάταγμα[1]. Πᾶσα δημοσία λατρεία ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους, οἱ ἱερεῖς αὐτῶν ἐξωρίσθησαν, τὰ ἀστυκὰ δικαιώματα κατηργήθησαν, ἄδεια δὲ ἐδόθη τὰ τέκνα των ἀφαιρούμενα ἀπ' αὐτῶν νὰ παραδίδωνται εἰς καθολικοὺς διδασκάλους. Οἱ προσπαθοῦντες νὰ φύγωσι κατεδικάζοντο εἰς τὸ κάτεργον.

Τριακόσιαι περίπου χιλιάδες διαμαρτυρόμενοι κατέλιπον τὴν πατρίδα των, καὶ μετέφερον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς Γαλλίας.

Διάσημοι ἐπιστήμονες ἔπαθον ἐκ τοῦ σκληροῦ τούτου διωγμοῦ. Περιφημότατοι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ὁ Διονύσιος Παπῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, ὁ **Huygens** καὶ ὁ Νικόλαος Δεμερὺ, ὧν θέλομεν ἀναφέρει τὰ μεγάλα ἔργα.

Ὁ Ὁλλανδὸς μαθηματικὸς **Huygens**, περίφημος διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀνακαλύψεις ἔν τε τῇ ἀστρονομίᾳ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ, ἐγεννήθη ἐν Λαχάῃ τὴν 14 Ἀπριλίου 1629. Λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός του ἀρίστην ἀγωγὴν, ἤκουσε τὰ νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λεΰδης, ἐνδιατρίψας συγχρόνως καὶ εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, αἵτινες εἶχον ἀκαταμάχητον διὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ γόητρον, ἐγένετο δὲ γνωστὸς μετ' οὐ πολὺ καίτοι νεώτατος ὢν διὰ σπουδαίων διατριβῶν περὶ τῶν γεωμετρικῶν καμπυλῶν. Ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν ἦλθεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἀνεδείχθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς εἰς τὴν ἐν Ἀγγέρῳ σχολὴν τῶν διαμαρτυρομένων. Ἐπιστρέψας εἰς Ὁλλανδίαν ἐπεδόθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου εἰς τὴν μελέτην τῆς ὀπτικῆς καὶ τῆς ἀστρονομίας, καὶ κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ὡραῖον ἀστρονομικὸν τηλεσκόπιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεκάλυψε τὸν πρῶτον δορυφόρον τοῦ Κρόνου.

«Τὸ ἔτος 1655, τὴν 5 Μαρτίου, λέγει ὁ **Huygens** ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ **De Saturni Luna**, παρατηρῶν τὸν Κρόνον διὰ τοῦ διοπτρικοῦ σωλῆνός μου (τηλεσκοπίου 12 ποδῶν), εἶδον ἔξωθεν τῶν βραχιόνων τοῦ πλανήτου πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶν λεπτῶν, μικρὸν ἀστέρα κείμενον εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἐπίπεδον τῶν βραχιόνων (τοῦ δακτυλίου τοῦ Κρόνου). Σκεφθεὶς ὅτι ἦτο ἴσως σῶμα ὅμοιον πρὸς τὰς τέσσαρας σελήνας τοῦ Διὸς, ἐσημείωσα τὴν σχετικὴν θέσιν τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἀστέρος. Δὲν ἠπατήθην δέ· τὴν ἐπαύριον εἶδον ὅτι εἶχε κινηθῆ, καὶ ἠδυνήθην οὕτω νὰ ὑπολογίσω τὰς ἑπομένας ἡμέρας τὴν ἐκτόπισιν αὐτοῦ εἰς ὡρισμένον χρόνον».

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνεκαλύφθησαν ἓξ ἕτεροι δορυφόροι τοῦ Κρόνου, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ δόξα τῆς προτεραιότητος ἀνήκει εἰς τὸν **Huygens**, ὅστις ἀπέδειξε πρὸς τούτοις ὅτι ὁ δακτύλιος τοῦ Κρόνου δὲν ἐφάπτεται τοῦ πλανήτου, ὡς ἐπιστεύετο τότε, ἀλλ' ὅτι χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ διὰ δακτυλιοειδοῦς διαλείμματος. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ **Huygens** ἀνήγγειλε τὴν παρατήρησίν του ταύτην, δὲν στερεῖται ἴσως ἐνδιαφέροντος. Ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως οἱ ἀστρολόγοι μετήρχοντο σχεδὸν πάντοτε γλῶσσαν αἰνιγματώδη καὶ ἔκρυπτον ὑπὸ μυστηριώδεις γρίφους τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπ' αὐτῶν γραφομένων. Οὕτως ἔπραξε καὶ ὁ **Huygens** ὡς πρὸς τὸν δακτύλιον τοῦ Κρόνου, προτείνας εἰς τοὺς συγχρόνους ἐπιστήμονας τὸ ἑξῆς ἀνάγραμμα·

aaaaaaa ccccc d eeeee g h iiiiiii llll mm nnnnnnnnn
oooo pp q rr s tttt uuuu

Οὐδεὶς ἔλυσε τὸ αἴνιγμα τοῦτο, ὁ δὲ **Huygens** μετὰ τρία μόνον ἔτη ἐδημοσίευσε τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι «**Sytema Saturninum**». Ἰδοὺ δὲ αὕτη·

Annulo cingitur tenui, plano nusquam cohærente, ad eclipticam inclinato.

(Δακτύλιος περιβάλλει αὐτὸν λεπτὸς, οὐδαμοῦ τοῦ ἀστέρος ἐφαπτόμενος καὶ πρὸς τὴν ἐκλειπτικὴν κλίνων).

Βλέπομεν ὅτι οἱ τότε ἐπιστήμονες εἶχον παραδόξους τινὰς τρόπους δημοσιεύσεως, ἀλλ' ἀνὴρ οἷος ὁ **Huygens** ἦτο ἐπόμενον ν' ἀπαλλάξῃ τὴν ἐπιστήμην τῆς συνήθους ματαιολογίας. Ἀνακαλύψας τὴν μεγάλην φωτονεφέλην «Ὡρίωνα» δημοσιεύει βιβλίον θαυμάσιον τὸν *Κοσμοθεωρὸν*, ἐν ᾧ διαλάμπει ἡ μεγαλοφυΐα αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ περιγράφει ἀλληλοδιαδόχως πάντας τοὺς πλανήτας, καὶ ἐπιχειρεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι κατοικοῦνται. Ἡ ἰδέα, ἣν εἶχον τότε περὶ τῆς Γῆς, χάριν τῆς ὁποίας ὁλόκληρος ἐπλάσθη δῆθεν ὁ κόσμος, ἀπήρεσκεν εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Ὁ **Huygens** ἐπι-

1. Διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἑρρίκος Δ' εἶχε χορηγήσει (1598) εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους τὴν ἐλευθέραν τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν ἐξάσκησιν καὶ θέσεις ἀσφαλείας.

σωρεύει εὐρυῆ ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπιχειρήματα. «Εἶναι ἄρα λογικὸν νὰ πιστεύωμεν, λέγει, ὅτι τὰ οὐράνια σώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἡμετέρα Γῆ ἐλαχίστην κατέχει θέσιν, ἐπλάσθησαν διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ἵνα ἡμεῖς οἱ ἀνθρωπίσκοι ἀπολαύωμεν τὸ φῶς αὐτῶν καὶ θεωρῶμεν τὴν θέσιν αὐτῶν καὶ τὴν κίνησιν;»

Ὁ μέγας φυσικὸς κατέστησε κοινὴν τὴν ἀστρονομίαν, ἥτις ἦτο τέως περιωρισμένη εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα, ἄρισα δὲ ἐξήγει διὰ παραβολῶν, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐδημοσίευσεν ὑπολογισμοὺς ἀγχινουστάτους περὶ τοῦ χρόνου, ὃν ἤθελε κατατρίψει σφαῖρα πυροβόλου, ἵνα ἀπὸ τῶν πλανητῶν μεταβῇ εἰς τὸν ἥλιον.

Τὰ φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ ἔργα τοῦ Ὁλλανδοῦ ἐπιστήμονος δὲν εἶναι ἧττον σπουδαῖα τῶν ἀστρονομικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν. Ἐδημοσίευσε διατριβὰς ἀξίας λόγου περὶ τοῦ *Ὑπολογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων*, περὶ τῆς *Ἀντανακλάσεως καὶ τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτὸς* καὶ περὶ τῆς περιφήμου *Θεωρίας τῶν παραγουσῶν κομπυλῶν*.

Ὁ Huygens ἐφεῦρε τὸ μικρόμετρον πρὸς καταμέτρησιν τῆς φαινομένης τῶν πλανητῶν διαμέτρου, ἐτελειοποίησε τὴν πνευματικὴν ἀντλίαν καὶ τὸ βαρόμετρον, καὶ ἐπενόησε τὴν ἀληθῆ θεωρίαν τῶν τηλεσκοπίων, τέλος κατεσκεύασε ἀστρονομικὸν ἐργαλεῖον (planétaire), ὅπερ ἔγεινεν ἀφορμὴ ν' ἀνακαλύψῃ ἀξιοσημείωτον ἰδιότητα τῶν συνεχῶν κλασμάτων.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων κατέστησε τὸν Huygens περίφημον ἡ ἐφεύρεσις τῶν ἐκκρεμούχων ὡρολογίων. Πρὸ αὐτοῦ αἱ κλεψύδραι καὶ τὰ ἀμμωρολόγια ἦσαν τὰ μόνα γνωστὰ πρὸς καταμέτρησιν τοῦ χρόνου ἐργαλεῖα. Ἐφαρμόσας τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ Γαλιλαίου εἰς ἐπιτυχῆ συνδυασμὸν τροχῶν, σπουδαίως ὠφέλησε τήν τε ἀστρονομίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀπὸ τοῦ 1655 μέχρι τοῦ 1663 ὁ Huygens ἐταξείδευσε πολλάκις εἰς Γαλλίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν, προσεκλήθη δὲ εἰς Παρισίους ὑπὸ τοῦ Κολβέρτου, ἄρτι συσήσαντος τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἔγινε μετ' ὀλίγον μέλος τῆς σοφῆς ὁμηγύρεως. Ἔλαβε πρὸς τούτοις παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' εἰς ἀμοιβὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἔργων σύνταξιν καὶ οἴκημα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βασιλέως.

Δυστυχῶς διαμαρτυρόμενος ὢν ἀπεμακρύνθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακλήσεως τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης. Μάτην ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ αὐλικοὶ καὶ ἡ Ἀκαδημία προσεπάθησαν νὰ κρατήσωσιν αὐτόν. Ὁ Huygens, ἀγανακτῶν ἐπὶ τοῖς παθήμασι τῶν ὁμοθρήσκων του, διέκοψε πᾶσαν πρὸς τοὺς Παρισίους σχέσιν, ἔκτοτε δὲ ἀπέστελλε τὰς διατριβὰς αὐτοῦ εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου, καὶ μετέβη μάλιστα εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Νεύτωνα, καὶ προσεπάθησε ν' ἀνασκευάσῃ τὰ δόγματα αὐτοῦ.

Ὁ Huygens ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα ἐξ ἐτῶν. Ὡς οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Descartes, Leibnitz καὶ Νεύτων, δὲν ἐνυμφεύθη. Θλιβερὰ εἶναι τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1695 εἶχεν ἀπολέσει ἐντελῶς τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, λυπηρὰ δὲ ἦτο ἡ θέα τοῦ οὕτω ἐξησθενημένου μεγάλου φυσικοῦ, ὅστις ὀλίγα εἶχε μόνον διαλείμματα ἐχφροσύνης. Ὁ Huygens ἦτο πλούσιος, εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα, ὡς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, νὰ ζῇ εἰς τὴν αὐλήν, ὅπου διὰ τὴς εὐφυΐας αὐτοῦ διεκρίνετο, ἀλλ' ἐπροτίμησε τὴν ἡσυχίαν τοῦ κατ' ἰδίαν βίου καὶ τὴν γοητείαν τῆς ἐξοχῆς, ἐν ᾗ διήγαγε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του μελετῶν καὶ ἐργαζόμενος.

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

»Ὦ Γάλλοι, θὰ εἴσθε πάντοτε οἱ θελκτικώτεροι ἀλλὰ καὶ οἱ κουφότεροι τῶν Εὐρωπαίων!», ἀνέκραξέ ποτε περιώνυμος πολιτικὸς ἀνήρ. Τοὺς λόγους τούτους ἀνεμνήσθημεν ἐσχάτως κατὰ τὴν πολύκροτον δίκην τοῦ συνταγματάρχου Ὑοῦγκ, καθ' ἣν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ὡραία Κάουλα, ἄλλοτε σύζυγος τοῦ Ὑοῦγκ, ἦτο πανίσχυρος ἐπὶ τῆς ὑπουργείας τοῦ Cissey, καὶ εἰσήρχετο μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, ὅπου κεῖνται τὰ μυστικὰ τῶν Γάλλων σχέδια, ἐν περιπτώσει νέου πολέμου κατὰ τῶν Γερμανῶν. Καὶ δὲν εἶνε μὲν εἰσέτι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ κ. Κάουλα ἔκλεψεν ἢ ἀντέγραψε στρατηγικὰ σχέδια, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ παρουσία γυναικὸς Αὐστριακῆς, ὁμολογουμένας ἐχούσης συμπαθείας πρὸς τοὺς Γερμανούς, εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν εἶνε ἀνήκουστον σκάνδαλον, καὶ δικαίως συνετάραξε βαθέως οὐ μόνον τοὺς Παρισίους, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν Γαλλίαν. Ὁποία ἐλαφρότης ἐκ μέρους ἀνδρὸς, ὅστις θέλων νὰ εἶνε homme galant, ἐλησμόνει ὅτι εἶνε ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, καὶ συνάμα εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν τῆς Γαλλίας! Πολλάκις ἠκούσαμεν Γάλλους κατηγοροῦντας τὴν ἐλαφρότητα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. «Θὰ τοὺς ἐλάτρευον, ἐὰν ἦσαν ὀλιγώτερον ἐλαφροί», ἔλεγέ ποτε ὁ μαρκήσιος κ.*, πρεσβευτὴς ἄλλοτε τῆς Γαλλίας εἴς τινα Ἕλληνα.

— Ἀλλ' ἐξοχώτατε, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παρατηρήσω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἦσαν τόσον ἐλαφροὶ ὅσον καὶ οἱ σημερινοὶ Γάλλοι.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, δὲν εἴμεθα δὰ τόσον ἐλαφροί!

— Ἔχει κῦρος, ἐξοχώτατε, ἡ μαρτυρία τοῦ Σκτωβριάνδ;

— Βεβαίως, καὶ πολύ.

— Λοιπὸν εὐαρεστήθητε νὰ ἀναγνώσητε τὴν περιγραφὴν τῶν Γάλλων εἰς τὰς σημειώσεις, ἃς ὁ Σκτωβριάνδ προσέθηκεν εἰς τὸ «Πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ», παραβάλετε ἔπειτα τὴν περιγραφὴν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἣν ἀναγινώσκει τις ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τοῦ Θουκυδίδου, καὶ θὰ ὁμολογήσητε ὅτι ὁ Σατωβριὰνδ σχεδὸν ἀντέγραψε κατὰ λέξιν τὸν Θουκυδίδην.

Ὁ μαρκήσιος δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐφάνη σύννους.

Βεβαίως οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἦσαν ἐλαφροὶ καὶ τοι ἔχοντες μεγάλας ἀρετάς. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔκοπτε τὴν οὐρὰν τοῦ σκύλου του, ἵνα ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν συμπολιτῶν του, ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ὁ Περικλῆς θὰ ἔφθανεν εἰς τόσην ἐλαφρότητα, ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ εἰς θελκτικωτάτην Σπαρτιάτιδα νὰ ἔχῃ εἴσοδον ἐλευθέραν ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ μυστικὰ τοῦ Κράτους ἔγγραφα.

* * *

Ἐδημοσιεύθη τέλος πάντων τὸ νέον ποίημα τοῦ Βίκτωρος Οὐγγὼ, ὑπὸ τὸν τίτλον οὐχὶ «Ἡ ψυχὴ» (L' âme), ὡς πολλαὶ παρισιναὶ ἐφημερίδες ἀνήγγειλαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ὄνος» (L'âne).

Εἶνε ὁ ὄνος τοῦ μύθου, ὅστις ὁμιλεῖ. Ἀπευθύνεται δὲ εἰς τὸν μέγαν τῆς Γερμανίας φιλόσοφον Κάντιον, ἵνα κοινοποιήσῃ εἰς αὐτὸν τὰς ἐντυπώσεις του ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ ὄνος ἀνέγνωσεν ὅλα, ἐσπούδασεν ὅλα, ἀλλ' ὡς ὁ Famulus τοῦ Faust, δὲν εἶνε πολὺ προκεχωρημένος, καὶ βλέπει τὸ ἄγονον τῶν σπουδῶν του. Ἐν τῷ μακρῷ αὐτοῦ διαλόγῳ ὁ ὄνος συζητεῖ περὶ πάντων, νῦν μὲν ἐξογκώνων τὴν φωνήν του, ὅτε πρόκειται περὶ μεγάλων θεμελιωδῶν ζητημάτων, νῦν δὲ ἐπιχέων ἄφθονον εἰρωνείαν. Ὁ ὄνος εἰς ἀναζήτησιν ἐπιστημῶν σταματᾷ ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημείας:

Pour augmenter la brume, hélas! les professeurs
Ajoutent doctement de l'encre aux épaisseurs,
Et l'Institut nous montre avec un air de gloire
L'énigme plus opaque et la source plus noire.
Oh! le bon vieux palais, gardé par deux lions!
Sa science met là tous ses tabellions,
Et l'on se complimente et l'on se felicite;
Et moi, l'âne, qui suis parmi vous en visite,
Je n'aurais jamais cru que l'homme triomphât.
'A ce point de son vide et, si nul, fût si fat.

Ἀρ' οὖ ὁ ὄνος ἐπεθεώρησεν ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις, ἐπέστρεψεν ἀπηλπισμένος εἰς τοὺς σκολύμους του, ὁ δὲ Κάντιος μείνας μόνος, ἤρχισε νὰ ἐρωτᾷ ἑαυτὸν, ἐὰν τὸ ζῶον τοῦτο μὲ τὰ μακρὰ ὦτα δὲν ἔχει δίκαιον:

Et l'âne disparut, et Kant resta lugubre.
—Oui, dit-il, la science est encore insalubre.
L'esprit marche baissant la tête et parlant bas,
Et cette surdité de la bête n'est pas
Si stupide en effet, que d'abord elle semble
Puisqu'aux mains du savoir le flambeau sacré tremble.

Τότε παρουσιάζεται ὁ ποιητὴς ἵνα παρηγορήσῃ τὸν φιλόσοφον.

Τὸ νέον ἔργον τοῦ Βίκτωρος Οὐγγὼ ἔχει ἀναντιρρήτως πολλὰς ποιητικὰς καλλονάς. Ἐν αὐτῷ βλέπει τις ὅ,τι καὶ εἰς τὰ ἄλλα τελευταῖα ἔργα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, τὸν λύχνον τῆς μεγαλοφυΐας, ὅστις, ἐν ᾧ σβύνει, ἀναδίδει κάποτε λάμψεις.

Φεῦ! οἱ μεγάλοι ἄνδρες θὰ ἀναπολῶσι πάντοτε τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Gil-blas!

— Γνωρίζω, Gil-blas, τῷ ἔλεγέ ποτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὅτι δὲν θὰ ἔχω πάντοτε τὸ πνεῦμα ζωηρόν. Τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἔχουν ἀκμὴν καὶ παρακμήν. Δὲν θέλω ὅμως εἰς τὴν συλλογὴν τόσων ὡραίων λόγων, οὓς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐξεφώνησα, νὰ προσθέσω λόγους ἄνευ οὐσίας. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν εὐθὺς ἅμα ἀρχίσῃ νὰ φανῇ ἡ φυσικὴ παρακμὴ εἰς τὸ πνεῦμά μου, νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς· δὲν δύνασαι νὰ προσφέρῃς μεγαλειτέραν ὑπηρεσίαν εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν δόξαν μου.

Ὁ Gil-blas εἰδοποίησεν ἐγκαίρως τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἀλλ' εἰς ἀνταμοιβὴν ἐδιώχθη κακὴν κακῶς τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ οἴκου.

* * *

Πολλάκις ἐρρέθη ὅτι πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν ὁπόταν οἱ collectionistes μᾶς παρουσιάζωσιν ἀντικείμενα, ἅτινα ἀνῆκον εἰς μεγάλους ἄνδρας τοῦ παρελθόντος καιροῦ. Ὁπόταν λ. χ. ἐν Λονδίνῳ ὁ λόρδος N. μᾶς δεικνύει ὑπερηφάνως εἰς τὴν αἴθουσάν του τεμάχια παραπετασμάτων τῆς κυρίας Στάελ, τὴν γραφίδα δι' ἧς ὑπέγραψεν ἐν Φονταινεβλὼ τὴν παραίτησίν του ὁ Ναπολέων, κτλ. ἅτινα πρέπει νὰ ἠγόρασεν ἀντὶ πολλοῦ χρυσοῦ, ἐπιτρέπεται νὰ ἐρωτῶμεν, ἂν ταῦτα πάντα εἶνε τῷ ὄντι γνήσια· ἐπίσης ὁπόταν ἡ ὡραία Ἀμερικανὶς Κ... ἐπιδεικνύῃ τὴν συλλογὴν τῶν μελανοδοχείων της, συλλογὴν πλουσίαν, ὅπου βλέπει τις τὸ μελανοδοχεῖον τῆς Μαρίας Ἀντουανέτας, τῆς Πομπαδοὺρ, τοῦ Σατωβριὰνδ καὶ τόσων ἄλλων ἐπισήμων προσώπων. Ἀλλ' οὐδέποτε ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν ὅτι πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν καὶ περὶ τῆς γνησιότητος ἀντικειμένων, ὧν ἔκαμον χρῆσιν ζῶντες περιώνυμοι ἄνδρες. Ἐν τούτοις ὅ,τι συνέβη ἐσχάτως εἰς τὴν κόμησαν Λ... πρέπει νὰ μᾶς κάμῃ προσεκτικούς. Ἡ κόμησα ἴσα ἴσα ἤθελε νὰ τεθῇ μακρὰν παντὸς δισταγμοῦ. «Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ παλαιά, ἀνέκραζε, ἐγὼ θὰ ἱδρύσω μουσεῖον πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς τοὺς συγχρόνους μας». Ἐσύστησε λοιπὸν τὸ μουσεῖόν της, καὶ ἐκεῖ βλέπομεν μεταξὺ τόσων ἄλλων περιέργων ἀντικειμένων, ἓν κομβίον τῆς περικνημίδος τοῦ Γκουνὸ, ἕνα παλαιὸν χρωστῆρα τοῦ Μεϊσσονιὲ, ἓν ὑπόδημα τῆς Σάρας Βερνὰρδ κτλ. ἀλλὰ δὲν εἶχέ τι προερχόμενον ἐκ τοῦ ζωγράφου Χέννερ. Ὡς γνωστὸν, ὁ Χέννερ εἶνε ἐκ τῶν μεγίστων συγχρόνων Γάλλων ζωγράφων. «Τὸ κοράσιον παρὰ τῇ πηγῇ» εἶνε ἀριστούργημα τέχνης.

Πῶς νὰ κατορθώσῃ ἡ κόμησσα νὰ προμηθευθῇ πρᾶγμά τι, οὗ ἔκαμε χρῆσιν ὁ Χέννερ; Δὲν ἐγνώριζε προσωπικῶς τὸν καλλιτέχνην· ἐν τούτοις λαμβάνει τὴν ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν νὰ πορευθῇ μόνη πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ ποθητὸν ἀντικείμενον. Ἡμέραν τινὰ λοιπὸν παρουσιάζεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καλλιτέχνου, ἀλλ' οὗτος εἶχε πρὸ μικροῦ ἐξέλθει. Ἡ κόμησσα ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της διηγεῖται εἰς τὸν ὑπηρέτην τὸν

σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς της προσθέτουσα ὅτι ἐπλήρωνεν ἀκριβὰ ἀντικείμενόν τι, τοῦ ὁποίου εἶχε κάμει χρῆσιν ὁ μέγας ζωγράφος. Δὲν ἐζήτει πρᾶγμα ἀξίας, ἀλλὰ παραμικρόν τι καὶ ἀνωφελὲς ἀντικείμενον.

Ὁ ὑπηρέτης, πονηρὸς ὡς ὁ Σκαπῖνος τοῦ Μολιέρου, ἐνόησε τὴν κόμησσαν, καὶ ἐπρότεινε νὰ δώσῃ αὐτῇ κάτι τι *ἔκτακτον*, τὸ ὁποῖον μάλιστα διῆλθε διὰ τοῦ στόματος τοῦ κυρίου του.

— Ἀληθῶς! ἀνέκραξε μετὰ χαρᾶς ἡ κόμησσα, ἀλλὰ τί; Θὰ εἶμαι τῷόντι εὐτυχεστάτη!

— Κουκούτσια κερασίων, κυρία μου! Ἴσα, ἴσα ὁ κ. Henner προεγευμάτισε πρὸ ὀλίγου, καὶ τὰ κουκούτσια εἶνε ἀκόμη ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Δι' ἕκαστον πυρῆνα ἡ κόμησσα ἐπλήρωσε προθύμως ἓν λουδοβίκειον καὶ ἀπῆλθεν εὐδαίμων.

Φεῦ! ἡ χαρά της δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Τὴν παρελθοῦσαν, ἑβδομάδα ἦτον, ὅπως καὶ ὁ Henner, προσκεκλημένη εἰς ἐπίσημον γεῦμα. Εἰς τὰ ἐπιδόρπια παρετέθησαν κεράσια, ἀλλ' ὁ Henner οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἤγγισε.

— Πῶς; δὲν τρώγετε κεράσια, ἀφ' οὗ μάλιστα κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἶνε τόσον σπάνια; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ἡ κόμησσα.

— Ὄχι, κυρία μου, εἶνε καρπὸς ἂν ἀηδιάζω καὶ οὐδέποτε τρώγω.

Ὁ ὑπηρέτης εἶχε δώσει εἰς τὴν κόμησσαν πυρῆνας κερασίων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς οὗτος εἶχε φάγει!

* *

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἰωσὴφ ὁ Β', αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὁδοιπορῶν ἀγνώριστος, κατέλυσεν εἰς χωρίον, ὅπου εἰσελθὼν εἰς μικρὸν ξενοδοχεῖον, ἐζήτησε δύο αὐγὰ νωπά.

Ἐκ τῆς ἀδιακρισίας ἑνὸς τῶν θεραπόντων ἡ ξενοδόχος ἔμαθε τίς ἦτο ὁ ξένος της.

Ὅτε ἐζητήθη ὁ λογαριασμός, ἡ ξενοδόχος ἐζήτησεν ἓν λουδοβίκειον δι' ἕκαστον ὠόν.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκπλαγεὶς διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ταύτην τιμήν, ἠρώτησεν·

— Εἶνε λοιπὸν πολὺ σπάνια τὰ αὐγὰ ἐδῶ;

— Ὄχι, αὐθέντα μου, ἀπεκρίθη ἡ ξενοδόχος, ἀλλὰ οἱ αὐτοκράτορες μόνον σπανίζουσιν.

Ἂν καὶ ὀλίγον φιλάργυρος Ἰωσὴφ ὁ Β' διέταξε καὶ ἐπλήρωσαν τὰ δύο λουδοβίκεια.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Τὸν δοῦκα τοῦ Lauzun, καταδικασθέντα εἰς θάνατον τῷ 1793, ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ παραλάβῃ ὅπως ἀπαγάγῃ εἰς τὸ ἰκρίωμα ὁ δήμιος, καθ' ἣν ὥραν ὁ δοὺξ ἀπεγεύετο δωδεκάδα τινὰ ὀστρειδίων.

— Φίλε μου, τῷ εἶπεν, ἄφετέ με νὰ τελειώσω τὰ ὀστρείδιά μου, τοῦτο δὲν θὰ διαρκέσῃ πολύ.

Μεταξὺ δὲ τρώγων τὰ νόστιμα ὀστρακόδερμα, ἔλεγε καὶ πρὸς τὸν δήμιον·

— Διὰ τὸ ἔργον, ὅπου μετέρχεσθε, χρειάζεται δύναμις· πίετε ἓν ποτήριον ἀπὸ τὸν λευκὸν τοῦτον οἶνον· εἶνε κάλλιστος.

Ἀνέβη ἔπειτα εἰς τὸ μοιραῖον ἰκρίωμα, καὶ ὑπέστη τὸν θάνατον μετὰ τῆς ἀνδρίας, ἣν εἶχε δείξῃ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

—

Πολλάκις, παρατηρεῖ Ἀλέξανδρος Δυμᾶς ὁ υἱός, λέγουσι κοινῶς: Αἱ δουλειαίς· ὁ δεῖνα κάμνει καλαὶς δουλειαὶς, καὶ τὰ παρόμοια. Ἀλλὰ τί εἶνε ὅλαις αἱ δουλειαὶς αὐταίς; — Ἡ περιουσία τῶν ἄλλων.

—

Ἐν τῇ ὁδῷ Ἑρμοῦ πρὸ ἀδαμαντοπωλείου:

Ἡ σύζυγος. — Ἄ, τί ὡραῖοι ἀδάμαντες, Γιάγκο!

Ὁ σύζυγος. — Ἔλα, ἀγαπητή μου, νὰ ἴδῃς εἰς τὸ ἀντικρυνὸν κατάστημα ὁλόκληρον κοστοῦμι διὰ δεκαεπτὰ φράγκα. ΙΩΝΑΣ.

ΑΔΠΘΕΙΑΙ

Ὁ κοινωνικὸς βίος ἔχει τὸ κακὸν νὰ διεγείρῃ ἀνώμαλα πάθη καὶ νὰ δημιουργῇ περιπτώσεις, αἵτινες καθιστῶσι δυσχερῆ τὴν διάκρισιν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἐνῷ αὕτη ἔπρεπε νὰ εἶνε εὐδιάκριτος καὶ πλατεῖα.

*

Μακάριος ὁ γνωρίζων νὰ λέγῃ ὄχι. Μόνος ὁ δυνάμενος νὰ εἴπῃ ὄχι καὶ εἰς παιδίον καὶ εἰς πτωχὸν καὶ εἰς γέροντα καὶ εἰς γυναῖκα ἀκόμη εἶνε πράγματι κύριος τοῦ καιροῦ του, τῆς περιουσίας του, καὶ αὐτῆς τῆς τιμῆς του (Octave Feuillet).

Ἐπειδὴ εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ διακοπῇ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἡ ἔκδοσις τῆς Ἑστίας, γνωστοποιεῖται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομητὰς αὐτῆς, ὅτι συνδρομαὶ διὰ τὸ ἔτος 1881 δὲν εἶνε δεκταὶ πρὸ τῆς 1 προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Αἱ ἐκ μελάνης κηλῖδες, ἂν μὲν εἶνε πρόσφατοι, καθαρίζονται δι' ὕδατος καὶ σάπωνος· ἂν δὲ παλαιαί, διὰ ζωμοῦ λεμονίου· ἂν δὲ μηδ' οὕτως ἀφαιρεθῶσιν, ἐλαχίστη ποσότης *ὀξαλικοῦ ὀξέος* ἐξαλείφει αὐτάς. Πρέπει ὅμως παραχρῆμα νὰ τρίψωμεν δυνατὰ εἰς ἄφθονον ὕδωρ τὸ οὕτω καθαρισθὲν ἔνδυμα, διότι ἄλλως τὸ ὕφασμα καιόμενον ἐκ τῶν καυστικῶν αὐτῶν ὑλῶν σχίζεται εὐθὺς μετὰ ταῦτα. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ καθαρίζειν τὴν μελάνην εἶνε χρήσιμος εἰς τὰ ἀσπρόρρουχα μόνον, εἰς δὲ τὰ χρωματιστὰ ὀλίγον γάλα δύναται νὰ συντελέσῃ πρὸς καθαρισμὸν τῆς μελάνης καὶ ἔπειτα σαπώνισμα πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ γάλακτος.

ΑΘΗΝΗΣΙ. — ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑ «ΟΜΟΝΟΙΑΣ».